

Dnr 3.1.1-596/2015

Handläggning av ekonomiskt bistånd

Riktlinjer

Ersätter riktlinjer beslutade
av kommunfullmäktige
2014-05-05

Handläggning av ekonomiskt bistånd - riktlinjer

Dnr: 3.1.1-596/2015

Utgivare: Socialförvaltningen

Kontaktperson: Joanna Millares Rosell och Johanna Lood

Innehåll

1. Allmänt om uppdraget	6
Inledning	6
Läshänvisning	6
Riktlinjernas syfte och innehåll	7
Lagstiftning	7
Socialtjänstlagen	8
Offentlighets- och sekretesslagen (OSL)	9
Socialstyrelsens allmänna råd och föreskrifter, handböcker och vägledningar	10
Stadens styrdokument	11
Viktiga principer och perspektiv	11
Vetenskap och beprövad erfarenhet	11
Tillgänglighet och bemötande	12
Minoritetsspråk	12
Barnperspektiv	13
Skyldighet att erbjuda stöd och avlösning	14
Våld i nära relationer	14
Prostitution	16
Felaktiga utbetalningar (FUT)	16
Struktur i akten – förvaring av inkomna handlingar	16
Handlägningsprocessen	17
Ansökan	17
Att inleda en utredning	18
Utredning och stadens bedömningsinstrument	18
Vägar till självförsörjning – förändringsplaner och insatser	19
Utredning av rätten till bistånd under tiden	21
Beslut	22
Avslag på ansökan om ekonomiskt bistånd	22
Nödprövning och akut bistånd	23
Övrigt reducerat försörjningsstöd	25
Beslut som löper över flera månader	25
Överklagan	25
Avsluta ett ärende	26
Återkrav och återsökning	26
Återsökning	26
Återkrav enligt socialtjänstlagen	27
Registrering i paraplysystemet	32
 3. Om innehållet i utredningen	 34
Information	34
Bekräftelse på mottagen information	34
Dokumentation	34
Grundutredning och förändringsplan	35
Barnperspektiv och barnkonsekvensanalyser	35
Vad innebär ett barnperspektiv inom ekonomiskt bistånd	36
Barnkonsekvensanalys	37
Mer om barnperspektiv och barnkonsekvensanalyser	37
Rätt från början – att förebygga felaktiga utbetalningar	38
Upptäckt av misstanke om felaktig utbetalning	39

Kontroller	39
<i>Allmänt om kontroller</i>	39
<i>Hur genomförs kontrollerna vid ansökan om bistånd?</i>	43
Inkomstberäkning	51
<i>Inkomster</i>	51
<i>Tillgångar</i>	53
<i>Hushållstyper</i>	55

4. Olika grupperns förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd

Arbetslösa	59
Företagare	62
Inskrivna för kriminalvård eller rättspsykiatrisk vård	63
<i>Inskrivna för vård eller behandling inom socialtjänsten</i>	65
Personer som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom	65
<i>Personer med sociala och medicinska problem</i>	67
<i>Personer med långvarigt behov av ekonomiskt bistånd</i>	69
<i>Personer som tillfälligt vistas på annan ort i Sverige eller utomlands</i>	69
<i>Personer som tillfälligt vistas i kommunen</i>	70
<i>Personer med äldreförsörjningsstöd eller pension</i>	70
Studerande	70
<i>Vuxenstuderande</i>	70
<i>Ungdomar under 21 år som går i skolan</i>	72
<i>Ungdomar som saknar föräldrar med försörjningsansvar</i>	73
Utländska medborgare	73
<i>EU-medborgare</i>	73
<i>Personer utan uppehållstillstånd</i>	76
<i>Personer med uppehållstillstånd</i>	78
<i>Nordiska medborgare</i>	81

5. Försörjningsstöd

Riksnorm	82
<i>Merkostnader för umgänge med barn</i>	83
<i>Försörjningsstöd till övriga kostnader</i>	83

6. Bistånd till livsföring i övrigt

Avgifter för kommunal service, ansöknings- och förmedlingsavgifter	90
Begravningskostnad	90
<i>Asylsökande</i>	91
<i>Återkrav</i>	91
<i>Skäliga kostnader</i>	91
Dator och internetuppkoppling	92
<i>Barnfamiljer</i>	92
<i>Övriga biståndssökande</i>	92
Diskmaskin	92
Flyttkostnader	92
Fritidsaktiviteter för barn	93
Färdtjänstavgift	93
Förskole- och skolbarnsomsorgsavgift	93
Glasögon eller kontaktlinser	93
Hemtjänstavgift	94
Hemutrustning	94
Hälso- och sjukvård	95

Kläder och skor utöver vad som ingår i försörjningsstödet	95
Magasineringskostnad	95
Resor	96
<i>Resa till begravning</i>	96
<i>Återföreningsresor</i>	96
<i>Återvandringsresor</i>	96
Reparationskostnader	96
Skolkort – SL	96
Skulder	97
Sommarlovspeng	98
Spädbarnsutrustning	99
Tandvård	99
Telefonabonnemang	100
<i>Depositionsavgift</i>	101
Bilaga 1 - Lagstiftning	102
Bilaga 2 - Tabell över förkortningar	103

1. Allmänt om uppdraget

Inledning

Kommunfullmäktige i Stockholms stad har, utifrån kommunallagen, befogenhet att besluta om riktlinjer som är styrande för nämndernas verksamhet. Detta dokument innehåller anvisningar för arbetet med ekonomiskt bistånd i Stockholms stad. Utgångspunkten för arbetet är relevant lagstiftning och Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd. Det är kommunernas socialnämnder som ansvarar för handläggning av insatser till enskilda och i Stockholm utförs uppgifterna av stadsdelsnämnderna och socialnämnden (enheten för hemlösa). I dokumentet används fortsättningsvis begreppet socialtjänsten som sammanfattning för dessa nämnder.

Socialtjänsten ska på demokratins och solidaritetens grund främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Socialtjänstens arbete ska inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupper egna resurser, under hänsynstagande till människors ansvar för sin och andras sociala situation. Socialtjänstens arbete ska bygga på respekt för människors rätt till självbestämmande och integritet.

Socialtjänstens huvudsakliga uppgift inom ekonomiskt bistånd är att bidra till att hitta lösningar på människors försörjningsproblem med fokus på att den enskilde långsiktigt ska kunna försörja sig själv och leva ett självständigt liv. Under tiden prövas rätten till ekonomiskt bistånd. I utredningsarbetet ingår både en ekonomisk utredning och en utredning av hela livssituationen. Alla kontakter med personer som söker stöd eller råd från socialtjänsten ska bygga på respekt för människors lika värde, den enskilda människans värdighet och individens självbestämmande och integritet.

Läshänvisning

I riktlinjerna finns flera olika hänvisningar kopplade till respektive avsnitt. Hänvisningarna sker till framförallt följande:

- Ett annat avsnitt i riktlinjerna
- Relevanta handböcker och vägledningar från Socialstyrelsen

Följande begrepp används:

- *Se vidare* – innebär en hänvisning om att läsare måste läsa vidare för att få en helhetsbild av situationen.
- *Läs mer* – används när det finns mer information att fördjupa sig i på området.

Riktlinjernas syfte och innehåll

Syftet med riktlinjerna är att säkerställa rättssäkerhet och likabehandling i staden när det gäller utredning, bedömning och tillgång till de insatser som ska erbjudas från socialtjänstens sida. Det gäller såväl bidragsnivå, förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd som vilka insatser som ska erbjudas från socialtjänstens sida. Riktlinjerna ska ge stöd i det praktiska arbetet med att tolka lagstiftningen i de individuella behovsbedömningar som alltid ska göras. Utifrån socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd ger riktlinjerna vägledning för handläggningen av ekonomiskt bistånd i staden.

Riktlinjerna anger vad som är skälig levnadsnivå i normalfallet men ska inte tolkas som absoluta regler. En individuell behovsprövning ska alltid göras och i de fall det finns sakliga skäl kan bistånd beviljas utöver det som framgår i riktlinjerna. Utgångspunkten vid den individuella behovsprövningen är vad som skiljer den enskilde från andra i samma situation med hela kommunen som jämförelseunderlag. Även de krav som ställs på den biståndssökande ska anpassas efter dennes individuella förmåga och förutsättningar.

Det är inte möjligt att i dessa riktlinjer beskriva alla olika sorters situationer eller behov utan riktlinjerna beskriver vanligt förekommande situationer och behov.

Stadens riktlinjer utgör komplement till gällande lagstiftning, föreskrifter och allmänna råd m.m. De knyter även an till andra övergripande dokument såsom överenskommelser och policydokument.

Lagstiftning

Socialtjänstens arbete regleras i huvudsak i socialtjänstlagen (2001:453), SoL, lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, förvaltningslagen (1986:223), FL, offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL och kommunallagen (1991:900), KL. För socialtjänstens verksamhet gäller ytterligare en rad andra lagar så som t.ex. äktenskapsbalken (1987:230), ÄktB, sambolagen (2003:376), föräldrabalken (1949:381), FB, lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl., (LMA), lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare, hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), HSL, socialförsäkringsbalken (2010:110), SFB m.fl.

Ytterligare anvisningar kan hämtas från förarbetena till respektive lag. Vägledning kan också erhållas från prejudicerande domar. Riktlinjerna kompletteras efter hand med ny lagstiftning och prejudicerande domar t.ex. från Högsta förvaltningsdomstolen. Det sker dock

inte kontinuerligt vilket gör att ny lagstiftning och rättsliga utslag fortlöpande måste beaktas.

Socialtjänstlagen

Mål och principer

Socialtjänstens mål och lagens intention regleras i portalparagrafen (1 kap. 1 § SoL). Målet är att den enskilde ska kunna leva ett självständigt liv. Inriktningen för arbetet ska vara att frigöra och utveckla individens egna resurser. Varje människa har själv ansvar för sitt liv och socialtjänsten ska inte ta över den enskildes ansvar. *Frivillighet och självbestämmande* ska vara vägledande i kontakten med den enskilde.

Socialtjänstens verksamhet ska präglas av *helhetssyn och kontinuitet*. Detta innebär bland annat att den enskildes sociala situation och de problem som personen upplever ska ses i förhållande till hela den sociala miljön. Hänsyn ska inte bara tas till familjen utan även den enskildes situation när det gäller arbete, bostad och fritidsaktiviteter. Socialtjänsten ska sträva efter att finna en samlad lösning på de sociala svårigheterna i den enskildes situation.

God kvalitet

Socialtjänstens insatser ska vara av god kvalitet (3 kap. 3 § SoL). Kvalitet innebär att en verksamhet uppfyller de krav och mål som gäller för verksamheten i enlighet med de lagar och andra föreskrifter som styr verksamheten. Socialstyrelsen ger exempel på vad som menas med god kvalitet:

- Att den enskilde anser sig bli bemött med respekt
- Att den enskilde får tillräcklig information så att den kan ta till vara på sina rättigheter och att verksamheten bedrivs så att den enskildes rättsäkerhet garanteras
- Att insatserna utformas efter den enskildes behov och så långt det är möjligt i samråd med den enskilde
- Att insatserna utformas så att de inriktas på att frigöra och utveckla den enskildes resurser
- Att barnperspektivet särskilt beaktas i verksamheten

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, del 1 Övergripande mål, regler och principer, kapitel Krav på god kvalitet i SoL och LSS.

Skyldighet att rapportera missförhållanden - Lex Sarah

Lex Sarah är en del av det systematiska kvalitetsarbetet. Syftet med lex Sarah är att verksamheten ska utvecklas och missförhållanden förebyggas samt, om de ändå uppstår, rättas till. Målet är att den enskilde får insatser av god kvalitet och skyddas från missförhållanden.

Var och en som fullgör uppgifter inom socialtjänsten ska medverka till att den verksamhet som bedrivs och de insatser som genomförs är av god kvalitet. Enligt bestämmelserna om lex Sarah ska anställda m.fl. genast rapportera missförhållanden eller påtaglig risk för missförhållanden till den som bedriver verksamheten. Rapporteringsskyldigheten omfattar även den som kan komma ifråga för insatser.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, del 1 Övergripande mål, regler och principer, kapitel Krav på god kvalitet i SoL och LSS, avsnitt Skyldighet att rapportera missförhållanden – lex Sarah och Stockholms stads riktlinjer för lex Sarah.

Rätten till bistånd – 4 kap. 1§ socialtjänstlagen

Ekonomiskt bistånd är samhällets yttersta skyddsnät för människor som inte själva kan tillgodose sina behov och är tänkt som en tillfällig lösning. Den enskilde har själv ett eget ansvar för sitt liv. Detta innebär att använda alla de möjligheter som finns för att själv klara sin försörjning innan rätten till bistånd träder in. Biståndet ska tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå. Insatserna för den enskilde ska inriktas på att såväl avhjälpa det aktuella behovet som att underlätta för den enskilde att själv klara sin försörjning i framtiden.

Offentlighets- och sekretesslagen (OSL)

Bestämmelser om sekretess inom socialtjänsten finns i offentlighets- och sekretesslagen. Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men (1 kap. 26 § OSL). Undantag från sekretessen kan göras när det finns ett samtycke från den enskilde eller om det finns reglerat i lag. Inför utlämnande av sekretessbelagda uppgifter ska en sekretessprövning alltid göras.

Sekretess råder mellan stadsdelsnämnderna. I enlighet med lagstiftningen framgår inte tidigare aktualitet på annan stadsdelsförvaltning eller enheten för hemlösa i paraplysystemet. Det som framgår är:

- om en person tidigare har varit aktuell på den egna förvaltningen eller

- om en person är aktuell på annan förvaltning

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, del 6 Regler om offentlighet, sekretess och tystnadsplikt mm.

Socialstyrelsens allmänna råd och föreskrifter, handböcker och vägledningar

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd är utöver lagstiftningen styrande och vägledande för arbetet.

Socialstyrelsens handböcker om ekonomiskt bistånd och om handläggningen och dokumentation inom socialtjänsten bör varje handläggare ha tillgång till.

- SOSFS 2013:1 Allmänna råd om Ekonomiskt bistånd. Tillhörande handbok *Ekonomiskt bistånd* – Handbok för socialtjänsten (2013).
- SOSFS 2014:5 Dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS. Tillhörande handbok *Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten* (2015).
- SOSFS 2011:9 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete. Tillhörande handbok *Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete* – Handbok för tillämpningen av föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2001:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (2012).
- SOSFS 2011:5 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om Lex Sarah. Tillhörande handbok *Lex Sarah* – Handbok för tillämpningen av bestämmelserna om lex Sarah (2013).
- SOSFS 2014:4 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer. Tillhörande handbok *Våld* – Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer (2015).
- Socialstyrelsens vägledning - Rätten till socialt bistånd för medborgare inom EU/EES-området (2014)
- Socialstyrelsens vägledning - Barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd (2003)
- Socialstyrelsens vägledning - Vräkningsförebyggande arbete – stöd till socialtjänsten och andra aktörer (2008)

- Socialstyrelsens vägledning - Brottsoffer och deras närstående - socialtjänstens ansvar för att ge stöd och hjälp (2012)
- Socialstyrelsen vägledning - Stöd till anhöriga – vägledning till kommunerna för tillämpning av 5 kap 10 § socialtjänstlagen (2013)

Stadens styrdokument

Arbetet påverkas även av stadens övriga riktlinjer och styrdokument.

- Stockholms stads stödmaterial för barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd (2016)
- FUT-vägledningen - Att utreda felaktiga utbetalningar och bidragsbrott (2016)
- Rutin för samarbete och informationsöverföring mellan stadsdelsförvaltningarna respektive Enheten för hemlösa och Jobbtorg Stockholm (2015)
- Riktlinjer för ärendansvar mellan stadsdelsnämnderna inom individ- och familjeomsorgen, omsorgen om äldre personer och personer med funktionsnedsättning (2014)
- Riktlinjer för ärendehantering avseende hemlösa personer mellan kommunerna i Stockholms län (2014)
- Stockholms stads program mot hemlöshet 2014 -2019
- Rutiner för samverkan mellan socialjouren och stadsdelsförvaltningarna gällande logiärenden (2007, uppdaterad 2009)
- Riktlinjer för lex Sarah (2013)
- Våld i nära relationer Riktlinjer för handläggning inom Stockholms stads socialtjänst (2014)
- Stockholms stads program för stöd till anhöriga 2012-2016 (2013)

Viktiga principer och perspektiv

Vetenskap och beprövad erfarenhet

De som behöver samhällets insatser ska erbjudas hjälp som bygger på bästa tillgängliga kunskap. Målet är att de insatser som ges ska vara till nytta och aldrig till skada för den enskilde. Evidensbaserad

praktik (EBP) innebär att den professionelle väger samman sin expertis med bästa tillgängliga kunskap, den enskildes situation, erfarenheter och önskemål vid beslut om insatser. Den enskildes inflytande väger alltså tungt. Stockholms stad har en lokal kunskapsbank för socialtjänsten där olika projekt och utvärderingar beskrivs.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, del 1 Övergripande mål, regler och principer, kapitel Krav på god kvalitet i SoL och LSS.

Tillgänglighet och bemötande

Frågor om bemötande och tillgänglighet är särskilt viktiga att uppmärksamma under en utredning. Det kan ha avgörande betydelse för en persons möjlighet att komma till tals och utöva inflytande över planerade och beslutade insatser, men också för kvaliteten i utredningen. Personer som ansöker om insatser och bistånd ska ges ett gott bemötande under tillgängliga former.

Bemötandet kan behöva anpassas med hänsyn till den enskildes förutsättningar exempelvis utifrån olika funktionsnedsättningar eller behov av språktolk/teckentolk. Det kan också handla om att det finns hinder i den fysiska miljön som måste avhjälpas. Det är viktigt att handläggaren utgår från varje persons faktiska förutsättningar.

Den 1 januari 2015 infördes bristande tillgänglighet som en ny form av diskriminering i diskrimineringslagen. Bristande tillgänglighet innebär att en person med en funktionsnedsättning missgynnas genom att man inte har vidtagit skäligen åtgärder för tillgänglighet för att personen i fråga ska komma i en jämförbar situation med personer utan denna funktionsnedsättning. Det finns vissa undantag från förbudet.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, del 1, Övergripande mål, regler och principer, kapitel Krav på god kvalitet i SoL och LSS.

Minoritetsspråk

Lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk innebär utökade rättigheter för vissa minoriteter att använda det egna språket. Varje individ avgör själv om hon eller han tillhör någon eller några av de nationella minoriteterna. Bestämmelserna innebär bland annat att den enskilde har rätt använda sitt språk i sina kontakter med myndigheter som geografiskt helt eller delvis sammanfaller med minoritetsspråkets förvaltningsområde. Stockholms stad ingår i förvaltningsområdet för finska. Det innebär att den enskilde har rätt att använda finska i ärenden där han/hon är part eller ställföreträdare för

part. Myndigheten är skyldig att ge svar på samma språk. Om den enskilde saknar ett juridiskt biträde har han/hon dessutom rätt att på begäran få en skriftlig översättning av beslut och beslutsmotivering till finska. Myndigheten ska även sträva efter att i övrigt bemöta den enskilde på finska. Om det inte finns minoritetsspråkstalande personal bör rutiner tas fram så att en tolk ordnas med relativt kort varsel.

Barnperspektiv

I hushåll där det finns barn och ungdomar ska deras situation alltid uppmärksammas. När beslut rör barn ska särskilt beaktas vad hänsyn till barnets bästa kräver. I ärenden där det finns barn i familjen ska konsekvenserna för barnet alltid övervägas innan beslut fattas.

Vid handläggning av ekonomiskt bistånd i hushåll med barn ska FN:s konventions om barnets rättigheter, barnkonventionen, särskilt beaktas. Barnkonventionen består av 54 artiklar varav fyra artiklar beskriver konventionens principer; icke diskriminering (artikel 2), barnets bästa (artikel 3), rätt till liv och utveckling (artikel 6) samt åsiktsfrihet och rätten att bli hörd (artikel 12).

Två av barnkonventionens huvudprinciper finns införda i socialtjänstlagen:

- När åtgärder rör barn skall särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver (1 kap. 2 § SoL).
- Barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad (11 kap.10 § SoL).

I förarbetet till socialtjänstlagen (prop.1996/97:124) förtydligas att detta även gäller då barn ingår i hushåll när vuxna ansöker om ekonomiskt bistånd. Barnets bästa ska alltid beaktas, utredas och redovisas även om det inte alltid är avgörande för vilket beslut som fattas.

Se vidare i riktlinjerna, kapitel Om innehållet i utredningen, avsnitt Barnperspektiv och barnkonsekvensanalyser.

Föräldrastöd

Att ha ett barnperspektiv innebär också att socialtjänsten möjliggör och underlättar för personer med fysisk eller psykisk funktionsnedsättning och/eller missbruksproblematik att vara föräldrar. Det samma gäller för personer som har blivit utsatta för våld i en nära relation. Socialtjänstens olika verksamheter ska samverka och ha ett helhetsperspektiv i ärenden som rör barnfamiljer och/eller vårdnadshavare med barn. Föräldrastöd bör kunna erbjudas enskilt och i grupp. Varje stadsdelsnämnd bör ha en organisation för vem eller vilka enheter som ska arbeta med att utreda behov av och erbjuda

föräldrastöd. Alla handläggare behöver informera om detta och hänvisa personen till berörd enhet.

Skyldighet att erbjuda stöd och avlösning

Enligt 5 kap. 10 § SoL är socialnämnden skyldig att erbjuda stöd och avlösning för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är allvarligt sjuk eller äldre eller som stödjer en närstående som har funktionshinder. Syftet är framför allt att minska anhörigas fysiska och psykiska belastning. Alla anställda inom verksamheten är skyldiga att på ett tidigt stadium uppmärksamma anhörigas behov av stöd och hänvisa personen till berörd enhet.

Läs mer i Socialstyrelsens handbok: Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, del 2 Kommunens ansvar och befogenheter, kapitel Socialnämndens ansvar för vissa grupper i samhället, avsnitt Personer som vårdar eller stödjer närstående och i Stockholms stads program för stöd till anhöriga.

Våld i nära relationer

Personer som är utsatta för våld i nära relation finns inom alla socialtjänstens områden. Begreppet ”närstående” är enligt Socialstyrelsens definition könsneutralt och syftar på varje person som den våldsutsatta bedöms ha en nära och förtroendefull relation till. Det kan handla om såväl makar, sambor, pojk- eller flickvänner, som föräldrar, syskon, barn eller andra släktingar. Det kan även gälla andra personer som den våldsutsatta har eller har haft en nära och förtroendefull relation till. Bedömningen om vem som kan betraktas som närstående ska göras utifrån familje- och levnadsförhållanden i det enskilda fallet. Det är också viktigt att beakta att våld kan förekomma i både heterosexuella och samkönade relationer och att såväl kvinnor som män kan vara utsatta respektive förövare. Våldet kan ta sig många uttryck: fysiskt, psykiskt, sexuellt, ekonomiskt, materiellt eller i form av försummelse (det sistnämnda gäller särskilt äldre personer och personer med funktionsnedsättning). Socialnämndens ansvar för våldsutsatta personer stadgas framförallt i 5 kap. 11 § SoL. Där anges bland annat att nämnden ansvarar för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Kvinnor och barn som utsatts för våld, eller barn som upplevt våld mellan närstående, ska särskilt beaktas. Det är även viktigt att uppmärksamma våldsutövare, för att informera om och lotsa vidare till insatser för att våldet ska upphöra.

Hur arbetet med att utreda och ge stöd till våldsutsatta är organiserat varierar mellan olika stadsdelsnämnder, men alla socialsekreterare

måste ha grundläggande kunskaper för att våga fråga om och upptäcka våld i nära relation. Vissa grupper lyfts fram som särskilt sårbara, däribland kvinnor med funktionsnedsättning, äldre och kvinnor i missbruk eller beroende. Det är också viktigt att kompetens finns om hedersrelaterat våld och förtryck, där ett utmärkande drag är att det ofta utövas kollektivt av flera familjemedlemmar eller släktingar. Eftersom våldet finns inom alla områden är det mycket viktigt att det finns en fungerande samverkan mellan olika enheter i stadsdelsnämnden. Alla stadsdelsnämnder har en eller flera socialsekreterare som arbetar med att utreda våld i nära relation och dessa ska kopplas in när kännedom om en våldsutsatt person uppstår.

Om nämnden får kännedom om att ett barn antingen själv utsatts för våld eller andra övergrepp, eller har upplevt att någon närstående har blivit det, ska en utredning av barnets behov av stöd och hjälp inledas utan dröjsmål enligt 6 kap. 1§ SOSFS 2014:4. Detta innebär att om nämnden får kännedom om att en vuxen som utsätts för våld har barn/bor tillsammans med barn, ska informationen omgående överlämnas till barn- och ungdomsenheten.

I arbetet med ekonomiskt bistånd är det viktigt att uppmärksamma det behov av hjälp som kan finnas i biståndshushållen i samband med våld i nära relationer och i samband med hedersrelaterat våld.

Vid bedömning av rätten till bistånd i form av exempelvis placering i skyddat boende får den våldsutsattas ekonomi inte avgöra om behövliga biståndsinsatser ska beviljas eller inte. Vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd ska däremot behovsbedömningen kompletteras med en ekonomisk prövning, dvs. om den sökande själv har inkomster eller tillgångar som kan tillgodose hans eller hennes ekonomiska behov. I det akuta skedet är dock skyddsbehovet det primära och tillfälligt ekonomiskt bistånd kan beviljas utan sedvanlig prövning av den skyddsbehövandes egna ekonomiska förutsättningar. Att hänvisa till sambos/partners/maka/makes försörjningsskyldighet är olämpligt.

Vid handläggning av ekonomiskt bistånd utgörs samhörigheten i paraplysystemet av hushållet, det vill säga båda vuxna i ett par, men i samband med familjevåld är det lämpligt att istället lägga upp separata personakter.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Våld – Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer, se särskilt kapitel Insatser till våldsutsatta vuxna, avsnitt Ekonomiskt bistånd.

Prostitution

Personer som säljer sex är ingen homogen grupp och kan ha varierande problem och hjälpbehov. Prostitution och sociala problem hör nära samman. Prostitution förekommer dock även bland personer som utåt sett är välfungerande och väletablerade i samhället. När det gäller personer under 18 år används i regel inte begreppet prostitution. I stället brukar man tala om sexuell exploatering av barn.

Det är förhållandevis få personer som på eget initiativ söker hjälp för att komma ur prostitution. Socialtjänsten kan komma i kontakt med kvinnor och män i prostitution i samtliga verksamhetsområden.

Erfarenheter av, eller rädsla för, att inte bli väl bemötta av professionella är vanligt hos personer som har erfarenhet av att sälja sex. Det finns ofta en misstro mot myndigheter vilket gör att personer med prostitutionserfarenheter ofta inte självmant berättar om sina erfarenheter. Detta betyder att personal inom stadens socialtjänst både ska ha grundläggande kunskap inom området och vara lyhörd för problemen. Om det finns funderingar kring om en person har erfarenhet av att sälja sex är det angeläget att försöka ta reda på det. I dessa fall kan det även finnas en hotbild att ta hänsyn till vid handläggning och bedömning.

Felaktiga utbetalningar (FUT)

Socialtjänsten ska genom dialog med den sökande, individuella bedömningar och noggrannhet i handläggningen verka för att ekonomiskt bistånd så långt som möjligt betalas ut på rättssäkra och korrekta grunder. Om fel ändå uppstår är målsättningen att staden ska få tillbaka de felaktigt utbetalda pengarna och förhindra att bistånd fortsatt betalas ut på felaktiga grunder. Alla handläggare har skyldighet att uppmärksamma felaktigheter i alla ärenden och indikera att en FUT-utredning ska inledas, samt medverka till att uppgifter som behövs för FUT-utredningen blir kända.

Se vidare i riktlinjerna, kapitel Om innehållet i utredningen, avsnitt Rätt från början – att förebygga felaktiga utbetalningar.

Struktur i akten – förvaring av inkomna handlingar

För att underlätta arbetet bör det finnas en logisk och enhetlig gemensam ordning för förvaring av olika handlingar i personakten. Det ska gå snabbt och enkelt att hitta relevanta dokument i personakten. Upplägget ska även underlätta aktvård och gallring. Inkomna handlingar ska som regel inte rensas. Dubletter, journalanteckningar eller andra dokument som återfinns i original i databasen kan rensas men däremot inte dokument som kräver underskrift för att bli original.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, del 5 Gemensamma regler för dokumentation hos beslutande nämnder, kommunala och enskilda utförare samt SiS, kapitel Bevarande och gallring av handlingar m.m. och i gällande hanteringsanvisningar för stadsdelsförvaltningarna med aktuella gallringsföreskrifter.

Handläggningsprocessen

Arbetet med ekonomiskt bistånd är ett tvådelat uppdrag:

- Stödja människor i att finna vägar till självförsörjning.
- Pröva rätten till ekonomiskt bistånd under tiden.

I detta avsnitt beskrivs handläggningsprocessen. I utredningen ingår även att verifiera och kontrollera inkomna uppgifter vilket beskrivs utförligare i kapitlet Om innehållet i utredningen.

Läs mer om handläggningsprocessen i Socialstyrelsens handbok: Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten.

Ansökan

En ansökan kan ske både muntligt och skriftligt och i Stockholms stad finns en gemensam *ansökningsblankett*. Huvudregeln är att ansökningsblanketten ska användas för att säkerställa att de uppgifter och samtycken som behövs som underlag för utredningen inkommer. Utgångspunkten för utredningen är ansökningsblanketten, som ska vara fullständigt ifylld. En ofullständigt ifylld ansökningsblankett får inte, utan synnerliga skäl, utgöra underlag för utbetalning av bistånd. Den sökande ska få tydlig vägledning om hur blanketten ska fyllas i. Informationsbladet ”Information om ekonomiskt bistånd” bör användas.

Om en ofullständig ansökan inkommer ska den som huvudregel kompletteras av den sökande. En begäran om komplettering ska ske skyndsamt. Detta kan ske genom att den sökande kallas till kontoret eller genom att en kopia på ansökan skickas hem till den sökande för komplettering. Även denna kopia ska skrivas under av den sökande. Kopian häftas ihop med originalet. I vissa fall kan beslut om avslag fattas med hänvisning till att den sökande inte medverkar till att en utredning kan genomföras.

Handläggaren ska aldrig skriva på ansökningsblanketten. Om ytterligare uppgifter kommer från sökande muntligt ska detta dokumenteras i en journal som biläggs ansökan. I de fall där handläggaren kommit

fram till att sökanden saknar förmåga att fylla i en ansökan, till exempel på grund av funktionsnedsättning, kan undantag göras från det kravet på sökanden. Detta ska då tydligt dokumenteras. I sådant fall ska handläggaren själv, med den sökandes samtycke, inhämta alla relevanta uppgifterna enligt 7 § FL innan beslut fattas. Dokumentationen av inhämtade uppgifter ska ske i journalanteckning.

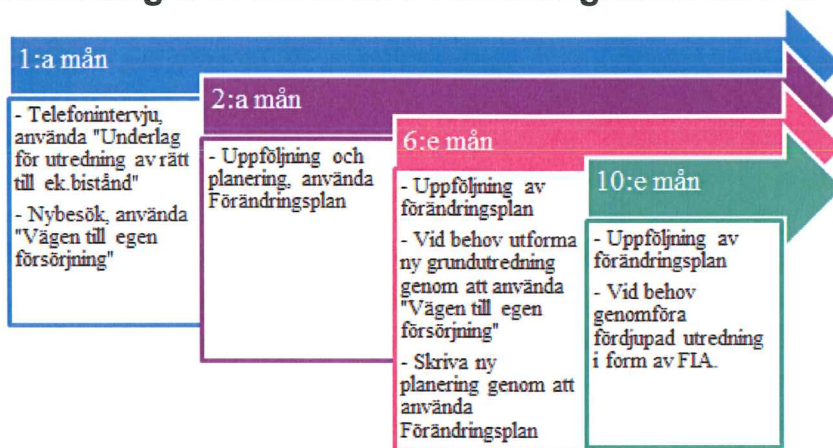
En komplettering av ansökan innebär till exempel att en person som redan har lämnat in en fullständigt ifylld ansökningsblankett inkommer i efterhand med en elräkning eller ett medicinkvitto. Om det är osäkert om personen ansöker om detta måste handläggaren kontakta personen, via brev eller telefon. Personen behöver inte fylla i en ny ansökan utan kan informera om att den ansöker om även denna utgift. Detta dokumenteras i en journal som skrivs ut och biläggs ansökan för gällande månad.

Se vidare om ansökningsförfarande i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Handläggningsprocessen, avsnitt Ansökan om ekonomiskt bistånd.

Att inleda en utredning

När en ansökan om ekonomiskt bistånd inkommer ska nämnden alltid utan dröjsmål inleda en utredning. Utredningar som rör ekonomiskt bistånd sker med stöd av 11 kap. 1 § SoL. Nämnden har inte rätt att neka till att ta emot ansökningar.

Utredning och stadens bedömningsinstrument

Grunden för en utredning är att ta reda på orsakerna till att den enskilde inte kan försörja sig själv. I samband med första ansökan om bistånd ska därför en grundlig utredning (användning av initial bedömning) göras som syftar till att kartlägga vilka behov som finns och vilka möjligheter och resurser den enskilde har att själv tillgoda dessa. I varje utredning som görs rörande familjer ska barnets situation särskilt uppmärksammas, se särskilt riktlinjerna, kapitel Om

innehållet i utredningen, avsnitt Barnperspektiv i handläggningen av ekonomiskt bistånd.

I arbetet med utredningar ska stadens bedömningsinstrument för ekonomiskt bistånd användas. Vid en ny alternativt förnyad kontakt med socialtjänsten används bedömningsinstrumentet ”Initial bedömning” (IB) och vid behov av en fördjupad utredning används Socialstyrelsens ”Förutsättningar inför arbete” (FIA). Bedömningsinstrumenten är anpassade efter socialtjänstens behov av samverkan med Jobbtorg och ska därför användas i nära samverkan. Syftet med bedömningsinstrumenten är att i ett så tidigt skede så möjligt identifiera det individuella behovet av insatser och stöd för att den sökande ska kunna bli självförsörjande. Bedömningsinstrumenten är verktyg för att säkerställa likartade utredningar, dokumentation och bemötande av socialtjänsten. Bedömningsinstrumenten syftar även till att öka delaktighet och transparens i utredning för den sökande. Manualerna för bedömningsinstrumenten ska vara väl kända av handläggarna och följas för att tillförsäkra god kvalitet och likställighet inom stadens socialtjänst. *Se vidare* i Stockholms stads Användarmanual för Initial bedömning och Användarmanual för FIA.

Löpande utredningar om rätten till bistånd görs därefter inför varje beslut och utgår från den dagsaktuella situationen och från uppgifterna från den första utredningen. Ny ansökan krävs vid varje tillfälle. I de fall biståndsbehovet blir långvarigt och personens situation i stort har förändrats bör en ny grundlig utredning genomföras.

När utredningen är klar ska den både utmynna i ett beslut rörande rätten till bistånd samt en förändringsplan innehållande vad som behövs för att nå målet självförsörjning.

Se vidare om utredningsförfarande i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Handläggningsprocessen, avsnitt Utredningens innehåll och omfattning.

Vägar till självförsörjning – förändringsplaner och insatser

Grundutredningens primära fokus är att undersöka vad den enskilde behöver göra för att bli självförsörjande och vilket stöd socialtjänsten bör erbjuda. Utredningen ska beskriva det aktuella försörjningshindret, den enskildes resurser, på vilka områden det föreligger stödbehov och hur detta ska tillgodoses.

De allra flesta som har behov av ekonomiskt bistånd saknar ett arbete. Många som söker ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet är arbetsföra och oförhindrade att börja arbeta direkt. Samtidigt finns många personer som har sociala eller hälsorelaterade problem. För dessa personer behövs mer omfattande insatser för att de ska kunna komma i arbete.

Utgångspunkten för det stöd som ges ska vara att individens förmågor snarare än oförmågor sätts i fokus och präglas av en tro på att människor både vill och kan ta ansvar för sin egen försörjning. Därför blir verksamhetens främsta uppgift att genom aktiva, individuellt anpassade insatser och genom motivations- och förändringsarbete skapa förutsättningar för den enskilde att ta detta ansvar. Personer som är arbetsföra ska vara beredda på att ta de arbeten som erbjuds dem. Den som inte kan arbeta ska erbjudas arbetsrehabilitering till lämpligt arbete eller motiveras att ansöka om sjukersättning.

Verksamma insatser ska tillhandahållas både för att rehabilitera icke arbetsföra personer och för att stärka arbetsföra personers resurser och möjligheter till återinträde på arbetsmarknaden. Krav på deltagande i en viss aktivitet ska föregås av en individuell bedömning av den biståndssökandes behov och förmåga. Vid arbetsträning inom exempelvis barn- och äldreomsorg ska det göras en bedömning av om arbetsträningen är lämplig också utifrån kvalitetskraven i verksamheten. Ur ett jämställdhetsperspektiv är det särskilt viktigt att kvinnor erbjuds stöd och insatser i lika stor utsträckning som män.

De insatser som ska erbjudas är beroende av vilket hinder för självförsörjning den enskilde har. Förutsättningar ska skapas för den enskildes inflytande och delaktighet i planeringen där fokus ska ligga på att undanröja försörjningshindret och på den snabbaste vägen till egen försörjning. Detta innebär att individen kan få välja bort en önskad insats till förmån för ett enkelt arbete.

Se vidare i riktlinjerna, kapitel Olika grupperns förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd.

Förändringsplaner

Socialtjänstens arbetssätt ska vara strukturerat och de insatser som ges ska ha tydliga mål. Vilka insatser den enskilde ska erbjudas och vilka krav socialtjänsten ställer för att ekonomiskt bistånd ska kunna beviljas ska framgå i en förändringsplan. Förändringsplanen ska upprättas utifrån den information som framkommit i grundutredningen, och bör vara gjord inom två månader från första kontakt.

En förändringsplan ska innefatta samtliga förändringar som behöver komma till stånd för att den enskilde uppnå självförsörjning. Förutom arbete kan detta innebära till exempel att skaffa ett billigare boende om det nuvarande bedöms vara för dyrt eller söka sjukersättning, bostadsbidrag etc. Förändringsplanen ska tas fram i samarbete med den enskilde och om han eller hon har en avvikande mening om något som står i den så ska det dokumenteras.

Uppföljning

Förändringsplanen ska regelbundet följas upp, datum för uppföljning ska framgå i dokumentet, och insatsens resultat ska utvärderas. Planen ska justeras utifrån resultat och framgång. Nya insatser kan då beslutas. Förändringsplanen bör följas upp var 3:e till 4:e månad.

Utredning av rätten till bistånd under tiden

Arbetet med ekonomiskt bistånd innebär i hög utsträckning myndighetsutövning med krav på rättsäkerhet, gemensamt förhållningssätt och likvärdiga bedömningar. Parallellt med att sökanden ges stöd för att bli självförsörjande kan han eller hon också ha rätt till ekonomiskt bistånd. Prövningen av rätten till bistånd görs i flera steg och en individuell behovsprövning ska alltid göras.

Beroende på personens situation ställs olika krav, *se vidare* i riktlinjerna, kapitel Olika grupperns förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd. För den ekonomiska utredningen *se vidare* i riktlinjerna, kapitel Om innehållet i utredningen.

För att vara berättigad till ekonomiskt bistånd bör den sökande följa den gemensamt upprättade förändringsplanen.

Följande frågeställningar ska utredas:

- *Är förutsättningarna för bistånd uppfyllda?*

En bedömning ska göras av om den sökande kan anses uppfylla de krav som kan ställas på henne eller honom i syfte att uppnå självförsörjning.

- *Kan behovet av bistånd tillgodoses på annat sätt?*

Annat sätt kan exempelvis vara genom försörjningsskyldiga, genom inkomster eller tillgångar, genom socialförsäkringsförmåner, studiestödsformer eller andra ersättningar. I vissa fall ska behovet tillgodoses genom andra huvudmän såsom Försäkringskassan, Landstinget, Migrationsverket eller Kriminalvården.

- *Vilket bistånd ska beviljas?*

Utöver riksnormen som fastställs av regeringen ska med utgångspunkt från lagen och stadens riktlinjer en bedömning göras av vilket behov som föreligger, och vad som är en skälig levnadsnivå för den enskilde.

Beslut

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd- Handbok för socialtjänsten, kapitel Handlägningsprocessen, se särskilt följande avsnitt:

- Underlag till beslut
- Delaktighet i utredningen och rätten att yttra sig över den
- Beslut
- Utbetalning

Avslag på ansökan om ekonomiskt bistånd

Om sökanden inte bedöms uppfylla förutsättningarna för rätt till ekonomiskt bistånd ska ansökan avslås. Som huvudregel avslås ansökan för hushållet som helhet. Underhållsskyldighet gentemot övriga familjemedlemmar går före deras rätt till ekonomiskt bistånd och föräldrar ska i detta sammanhang informeras om det ekonomiska ansvar föräldraskapet innebär.

De skäl till att sökt bistånd ska avslås ska vara sakliga och ska framgå som motivering till beslutet. Skälen ska anges på ett sådant sätt att den enskilde förstår orsaken till beslutet.

Även när det ekonomiska biståndet avslås helt eller delvis bör alla lämpliga insatser och stöd till egenförsörjning sättas in.

Beslut om bistånd enligt Socialtjänstlagen är myndighetsutövning. Den sökande ska alltid underrättas om ett avslagsbeslut enligt 1 § eller 5 § kap. 4 SoL. Observera att i de fall där sökanden inte beviljas fullt bistånd aktuell månad på grund av normöverskott tidigare månader så ska ett avslagsbeslut fattas rörande det tidigare normöverskottsbeloppet.

Beslutet ska alltid vara skriftligt och motiveringen ska framgå. Beslutsdokumentet i original sparas i akten och en kopia skickas eller överlämnas till den sökande. Det finns inget som hindrar att man färdigställer två originaldokument av beslutet varav man ger ett till den enskilde och behåller det andra i akten. Besvärshänvisning ska lämnas liksom hjälp med överklagandet om den sökande behöver och begär det.

Av beslutet ska följande framgå:

- Vad ansökan avser, dvs. ändamålet
- Hänvisning till § i socialtjänstlagen.
- Eventuell tidsperiod.
- Motivering till avslaget. I de fall det finns flera skäl till avslag ska samtliga avslagsgrunder skrivas in i beslutet och en närmare motivering i det enskilda fallet ska framgå av texten. Därefter väljs och registreras den tyngst vägande registreringskoden nedan.
- Hur beslutets konsekvenser för eventuella barn har övervägts och vilka ställningstaganden som gjorts.

Nödprövning och akut bistånd

Med hänvisning till kommunens yttersta ansvar ska en så kallad nödprövning göras. Nödprövningen kan innebära att man gör en beräkning av den sökandens egna inkomster och dokumenterar i beslutet om den sökande har tillräckliga egna inkomster för att tillgodose behovet av nöd. Om den sökande inte har tillräckliga inkomster som täcker behovet av nöd måste ska den sökande informeras om möjligheten att ansöka om nöd. Om en sådan ansökan inkommer kan bistånd till akuta behov för livsuppehållet beviljas efter en individuell prövning.

För bedömning om vad som avser akut nödsituation *se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Ansvarig kommun och gränsens för kommunens ansvar, avsnitt Vistelsekommunens ansvar.

För personer som vistas tillfälligt i kommunen *se vidare* i riktlinjerna, kapitel Olika grupperns förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd, avsnitt Personer som tillfälligt vistas i kommunen.

Vid bedömningen ska hänsyn tas till om det finns *barn i hushållet* och deras situation ska särskilt uppmärksammas. Det är bra att i dessa sammanhang ha en dialog med föräldrarna om det ekonomiska ansvar föräldraskapet innebär. Utgångspunkten är att de inom ramen för sin förmåga och ekonomiska resurser har huvudansvaret för att säkerställa nödvändiga levnadsvillkor för barnet. Om behovet av akut bistånd är upprepat och det finns barn i hushållet ska särskilt uppmärksammas om det kan finnas anledning till oro för barnets hälsa och utveckling. *Se vidare* i riktlinjerna, kapitel Barnperspektiv och barnkonsekvensanalyser.

Beslut om akut bistånd ska i möjligaste mån föregås av sedvanlig utredning. Kontoöversikt och kontoutdrag med aktuell kontoställning samt senaste månadens transaktioner ska uppvisas.

Är tiden mycket knapp bör i vart fall följande överväganden göras:

- Är det en akut nödsituation?
- Finns barn i familjen?
- Finns sjukdom hos sökanden som skulle kunna förvärras om han eller hon inte får ekonomisk hjälp?
- Har sökanden medicinska eller sociala problem som medför svårigheter att ta eget ansvar för sin situation?
- Känner sökanden till socialtjänstens normer och beräkningsgrunder och har han eller hon tidigare fått information om dem?
- Kan sökanden få hjälp från underhållsskyldig?
- Är behovet av ekonomisk hjälp återkommande trots egen försörjning?

Tappad plånbok är i första hand en försäkringsfråga. Kopia på polis-anmälan begärs in tillsammans med kontoöversikt och aktuella kontoutdrag. Endast nödprövning görs. Uppföljning av eventuella utbetalningar från försäkringsbolag behöver göras. Sökande som upprepat tappar pengar eller blir bestulen ska informeras om hur han eller hon i fortsättningen kan förvara sina pengar så att inte samma situation uppstår igen.

Vid avslag på försörjningsstöd - Efter bedömning i det enskilda fallet kan den sökande ha rätt till reducerat försörjningsstöd för att tillgodose basala behovsposter för livsuppehållet inom försörjningsstödet såsom exempelvis mat och hyra för att ge sökanden möjlighet att reda upp den omedelbara situationen. Socialtjänsten ska informera om möjligheten att ansöka om nödprövning.

Sökanden har haft tillräckliga inkomster - Situationer kan uppstå där den sökande haft tillräckliga inkomster till sin försörjning, antingen egna eller tidigare beviljat försörjningsstöd, men har använt dem på annat sätt, tappat dem eller blivit bestulen och därför saknar medel till uppehälle. Efter bedömning i det enskilda fallet kan extra bistånd tillfälligt beviljas för att tillgodose de mest nödvändiga behoven som exempelvis mat och bostad för att ge sökanden möjlighet att reda upp den akuta situationen.

Akut bistånd till hushåll som regelmässigt har inkomster över försörjningsstödsnivå ska prövas restriktivt och endast beviljas för att avvärja en akut nödsituation eller om den sökande bedöms vara förhindrad att själv ta ansvar för sin ekonomi och sin livssituation.

Bistånd registreras i detta fall som övrigt ekonomiskt bistånd - Bidrag till utgift som ingår i försörjningsstödet (Extra bidrag - har EGT)

Övrigt reducerat försörjningsstöd

Om det är uppenbart att den enskilde inte har vissa kostnader som ingår i försörjningsstödet eller att biståndet inte används till avsett ändamål, kan försörjningsstödet reduceras med kostnaderna för detta. Bistånd registreras i detta fall som ändamål Reducerat försörjningsstöd – (Har ej EGT)

Till personer där socialtjänsten är förvissade om att beviljat bistånd inte går till rätt ändamål, kan matrikvisitation vara lämpligt bistånd. Denna möjlighet ska tillämpas restriktivt och i yttersta undantagsfall och det är viktigt att det inte leder till att socialtjänstsekretessen till skydd för den enskilde bryts. I dessa situationer kan det också behövas hjälp till kontakt med hälso- och sjukvården.

Beslut som löper över flera månader

Ibland är det nödvändigt att fatta beslut som sträcker sig över flera månader, exempelvis gällande en omfattande tandvårdsbehandling. Rätten till ekonomiskt bistånd prövas månad för månad och när beslut fattas som gäller flera månader måste en omprövningsklausul ingå. Beslutet kan annars inte omprövas under perioden, till exempel om omständigheterna som beslutet grundar sig på ändras. En sådan ändring skulle innebära att myndigheten ändrar ett för den enskilde gynnande beslut till hans eller hennes nackdel, vilket inte är tillåtet enligt förvaltningslagen (27 § FL). Följande omprövningsklausul ska läggas till alla beslut som sträcker sig över mer än en månad: "Vid väsentligt ändrade förhållanden av biståndsbehovet kan beslutet komma att omprövas "

Överklagan

När ett överklagande kommer in ska socialtjänsten först ta ställning till om beslutet inkommit i rätt tid. Överklagan ska ha kommit in till socialtjänsten inom tre veckor från att den klaganden fick del av beslutet. Om det inte framkommit nya uppgifter som medför att det överklagade beslutet omprövas och ändras i sin helhet, ska socialtjänsten överlämna överklagandet till förvaltningsrätten utan dröjsmål. Hanteringen ska ske skyndsamt.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Överklagande.

Avsluta ett ärende

När en person inte längre ansöker om ekonomiskt bistånd ska ärendet avslutas. För att undvika att ärende avslutas för tidigt rekommenderas att ett ärende avslutas när person inte varit sökande under två månader. I de fall ärendet är överlämnat till t.ex. Förvaltningsrätten bör ärendet vara öppet till dess att dom fallit.

Det bör uppmärksammas att om ett ärende skrivs av direkt efter att en utbetalning är gjord kan den sökande teoretiskt vända sig till annan förvaltning och söka bistånd för samma period. Ärenden får alltså inte avslutas under pågående avseendemånad med undantag för om ny förvaltning tar kontakt för att de ska aktualisera ärendet hos sig.

Om en person vänder sig till socialtjänsten och inte längre vill få sin ansökan prövad ska det framgå av dokumentationen att socialtjänsten beslutat att avskriva ärendet innan ärendet kan avslutas.

Återkrav och återsökning

Huvudprincipen är att bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL beviljas utan återbetalningsplikt för den enskilde. Undantag från denna princip regleras i 107 kap. 5 § SFB (återsökning) och 9 kap. 1 och 2 §§ SoL (återkrav). Rutiner för hur samtliga beslut om återkrav eller återsökning ska bevakas och följas upp bör finnas.

Återsökning

Kommunen kan återsöka bistånd som den enskilde beviljas under den tid Försäkringskassan/Pensionsmyndigheten prövar en periodisk förmån som kan komma att utbetalas retroaktivt. *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Återbetalning, avsnitt retroaktiva förmåner enligt socialförsäkringsbalken.

Handläggning av återsökning - Återsökning sker genom att begäran om utbetalning för retroaktiv tid görs till Försäkringskassan. Särskild blankett återfinns på Försäkringskassans hemsida. En begäran om utbetalning per förmån och beslutstillfälle (avseendemånad) måste göras. Följande uppgifter ska framgå:

- Förnamn, efternamn och personnummer för den försäkrade
- Uppgifter om förmån och period (avseendemånad)
- Totalt belopp av ekonomiskt bistånd som har betalats ut till hushållet för perioden/månaden
- Det ska även framgå om ytterligare någon begäran om utbetalning, för hela eller delar av samma period, gällande annan förmån har sänts in

- Uppgifter om nämnden (kontaktperson, tel., adress, pg/bg-nr)
- Nämndens (det vill säga ansvarig tjänstemans) underskrift, datum och namnförtydligande

Personens ansökan om ersättning behöver följas upp varje månad, innan nästa månads beslut, för att se om Försäkringskassan/Pensionsmyndigheten har fattat ett beslut. Om ett avslagsbeslut har fattats så finns det inte grund för att göra en begäran om retroaktiv ersättning för kommande månader.

Observera att om Försäkringskassan felaktigt till den enskilde betalar ut retroaktiv ersättning som kommunen har rätt till kan socialtjänsten kräva Försäkringskassan på skadestånd på motsvarande belopp. Juridiska avdelningen bistår förvaltningarna i denna process.

Återkrav enligt socialtjänstlagen

Reglerna kring återkrav regleras i 9 kapitlet socialtjänstlagen. Akut utbetalning av matpengar som gjorts av sociala eller medicinska skäl ska inte återkrävas. Om den akuta hjälpen ges på grund av att någon tillfälligtvis är förhindrad att disponera sina inkomster eller tillgångar kan det dock återkrävas. Även akut hjälp till exempelvis en hyresskuld för att undvika avhysning kan återkrävas om hushållet har inkomster över norm. Återkrav får inte göras mot framtida bistånd. De formella kraven är absoluta och får inte åsidosättas. Vid en eventuell prövning i förvaltningsrätten innebär åsidosättande av de formella kraven att talan inte kan fullföljas.

Det finns tre sätt för kommunen att få tillbaka utbetalt bistånd:

1. Bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL med villkor om återbetalning (*9 kap. 2 § st. 1 SoL*) som förskott på förmån, ersättning etc.
2. Bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL med villkor om återbetalning gäller (*9 kap. 2 § st. 2 SoL*)

Återkrav enligt punkt 1-2 beskrivs under respektive rubrik nedan.

3. Återkrav av bistånd som hushållet/personen fått för mycket eller på oriktiga grunder (*9 kap. 1 § SoL*).

Återkrav enligt 9 kap. 1 § SoL görs vanligtvis inom ramen för en FUT-utredning om en person beviljats bistånd på felaktiga grunder. *Läs mer* om återkrav enligt detta lagrum i Vägledningen för att utreda och förebygga felaktiga utbetalningar och bidragsbrott.

Återkrav vid bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen

Återkrav av ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL kan ske på tre grunder enligt 9 kap. 2 § st 1. SoL:

1. Bistånd som förskott på förmån eller ersättning.
2. Bistånd till enskild som är indragen i arbetskonflikt.
3. Bistånd till enskild som på grund av förhållanden som han/hon inte kunnat råda över hindrats från att förfoga över sina inkomster eller tillgångar.

Den väntade inkomsten måste antas ge ett överskott efter avdrag för den enskildes löpande levnadsomkostnader om ett återkrav ska vara meningsfullt. Kan det inte bli ett sådant överskott eller finns inte återbetalningsförmåga inom överskådlig tid ska det inte beslutas om återkrav. Möjligheten att återkräva måste undersökas och bedömas från fall till fall. Återkrav av förmån eller ersättning bygger helt och hållet på överenskommelse mellan socialtjänsten och den enskilde. Det ska preciseras i överenskommelsen mot vilken utbetalning som återkrav gäller.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Återbetalning, avsnitt Återkrav av bistånd som förskott på förmån eller ersättning m.m.

Handläggning

Överenskommelse och eventuell fullmakt

- Skriftlig överenskommelse görs med den enskilde om att biståndet ska återbetalas och hur återbetalning ska ske (särskild mall finns i paraplyet).
- Skriftlig fullmakt upprättas vid behov och i de fall utbetalaren av förmånen eller ersättningen begär det. Observera att den enskilde när som helst ensidigt kan säga upp fullmakten.

Beslut

Observera också att det är två beslut som ska fattas och att detta gäller vid varje biståndstillfälle och biståndsmånad:

1. Beslut om bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL.
 2. Beslut om återkrav enligt 9 kap. 2 § SoL st 1.
- Besluten ska vara skriftliga och innehålla uppgift om den eller de omständigheter som utgör grund för återbetalningsplikten.
 - Varje biståndsbeslut ska skriftligt delges den enskilde innan biståndet utbetalas.
 - Sökanden ska informeras om att beslut om återkrav inte kan överklagas. Han eller hon ska också informeras om att ifall återbetalning inte sker kan frågan om återbetalning prövas i förvaltningsrätten på initiativ av socialtjänsten.

- Varje biståndsbeslut registreras i paraplysystemet. Observera att det måste registreras att biståndet ska återbetalas vid registreringen av utbetalningen.

Återkrav vid bistånd enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen

Återkrav enligt 9 kap. 2 § st 2 vid bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL är endast tillämpliga för hushåll som har egna inkomster eller tillgångar och därför inte kan anses vara berättigade till bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL eller för bistånd till något som är utöver skälig levnadsnivå. När biståndet prövas enligt 4 kap. 2 § SoL måste även prövning med avslag ha gjorts enligt 4 kap. 1 § SoL.

Bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL kan villkoras med återbetalning men får bara återkrävas om det beviljats med sådant villkor. Följande situationer kan bli aktuella för återkrav enligt 4 kap. 2 § och 9 kap 2 § st. 2 SoL:

- Hushåll med realiserbara tillgångar.
- Hushåll med egen försörjning/inkomst över norm.

För att undvika allvarliga sociala konsekvenser kan exempelvis bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL med villkor om återbetalning beviljas till hyresskuld där behovet kunnat tillgodoses genom egen inkomst och där återbetalningsförmåga finns.

Handläggning

Överenskommelse och eventuell fullmakt

- Skriftlig överenskommelse görs med den enskilde om att biståndet ska återbetalas och hur återbetalning ska ske (särskild mall finns i paraplyet).

Beslut

Observera också att det är tre beslut som ska fattas och att detta gäller vid varje biståndstillfälle och biståndsmånad:

1. Avslagsbeslut enligt 4 kap. 1 § SoL
2. Beslut om bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL.
3. Beslut om återkrav enligt 9 kap. 2 § st. 2 SoL.

- Besluten ska vara skriftliga och innehålla uppgift om den eller de omständigheter som utgör grund för återbetalningsplikten.
- Varje biståndsbeslut ska skriftligt delges den enskilde innan biståndet utbetalas.
- Sökanden ska informeras om att beslut om återkrav inte kan överklagas. Personen ska också informeras om att ifall återbetalning inte sker kan frågan om återbetalning prövas i förvaltningsrätten på initiativ av socialtjänsten.

- Varje biståndsbeslut registreras i paraplysystemet. Observera att det måste registreras att biståndet ska återbetalas vid registrering av utbetalningen.

Ersättningstalan enligt 9 kap. 3 § socialtjänstlagen

I de fall den enskilde inte återbetalar återkrav enligt 9 kap. 1 eller 2 §§ SoL kan socialtjänstens med stöd av 9 kap 3 § SoL väcka talan om ersättning hos förvaltningsrätten. Talan ska väckas så snart det står klart att den enskilde inte betalar och senast inom tre år från det biståndet utbetalades. Om socialtjänsten inte har väckt talan inom tre år från det att biståndet utbetalades och personen inte återbetalar skulden saknas möjlighet för socialtjänsten att få skulden återbetald.

Talan får inte bifallas av förvaltningsrätten om den ersättningsskyldige genom att återbetala kostnaden eller del av den kan antas bli ur stånd att klara sin försörjning eller livsföring i övrigt. Det är socialtjänstens som utreder personens förmåga att återbetala. Vid en bedömning av återbetalningsförmåga är utgångspunkten riksnormen.

Observera att beslut om ersättningstalan måste fattas av nämnden eller nämndens sociala delegation.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Återbetalning, avsnitt Talan hos förvaltningsrätten.

Handläggning av ersättningstalan

1. Regelbundet följa upp beslutet om återkrav och kontakta personen om den inte betalar på skulden. Diskutera orsaken till varför skulden inte är betald och hur personens möjligheter till att betala ser ut.
2. I de fall där den enskilde inte återbetalar återkrav finns möjlighet att med stöd av 9 kap. 3 § SoL väcka talan om ersättning hos förvaltningsrätten (FR). Talan måste väckas inom 3 år från det att biståndet utbetalades och innan dess ska alla möjligheter till frivillig återbetalning vara uttömda. Betalningspåminnelser ska ha skickats.
3. Utgå från utredningen som låg till grund för beslutet om återkrav. Följande frågor bör kontrolleras innan utredningen påbörjas:
 - Vilka/Vilket datum gjordes utbetalningen av biståndet?
 - Har tre år passerat sen biståndet utbetalades? Om treårsgränsen har passerat saknas möjlighet att på rättslig väg driva ärendet om återbetalning i domstol.
 - Kontrollera om någon inbetalning har gjorts på kravet.

- Är personen fortfarande aktuell på socialtjänsten? (inom staden eller annan kommun) Om ja, saknas betalningsförmåga.
4. Utred personens nuvarande ekonomiska situation, utredningen sker på samma sätt som inför ansökan om ekonomiskt bistånd.
- Begär in uppgifter från personen om dennes inkomster och utgifter som påverkar betalningsförmågan. Antingen med en skriftlig begäran, per telefon eller vid ett besök.

Om personen inte medverkar:

- Gör ett utdrag med personrapport från Infotorg med uppgift om folkbokföringen, taxerad årsinkomst, företag, bil, skulder etc.
 - Ytterligare information kan behöva hämtas från Försäkringskassan, Skatteverket, Kronofogdemyndigheten, A-kassan etc.
5. Sammanställ utredningen
- Bedöm personens betalningsförmåga.
 - Utgångspunkten ska vara riksnormen och nivån för försörjningsstöd.
 - Finns ett rimligt betalningsutrymme för personen? Personen får inte antas bli ur stånd att själv klara sin och sin familjs försörjning genom att återbetala skulden.
6. Skicka utredningen till klienten. Kommunera den ekonomiska beräkningen som gjorts inklusive ett förslag till beslut om att väcka ersättningstalan i förvaltningsrätten. Personen ska ha en rimlig möjlighet att få yttra sig om beräkningen (ca 14 dagar). Ange slutdatum.
7. Om personen saknar betalningsförmåga vid tillfället kan man antingen låta återkravet vara vilande en tid för att sedan på nytt utreda personens betalningsförmåga eller efterge beslutet. Detta beror till stor del på hur lång tid som passerat sedan utbetalningen gjordes samt om det kan antas att den sökandes ekonomi kommer att förändras.
8. Om ärendet ska drivas till förvaltningsrätten, skriv ett tjänsteutlåtande i formuläret "Tjänsteutlåtande" och "Ansökan FR Återkrav" som finns i dokumenthanteraren i paraplysystemet. *Se vidare i lathunden för sociala system (paraplyet) – Ekonomiskt bistånd.*

Ansökan ska innehålla följande uppgifter:

- Namn, adress och telefon till den nämnd som söker och handläggaren
- Beslutsdatum
- Den ersättningsskyldiges namn, personnummer, adress och telefon

- Vilken typ av återkrav det är (§ i SoL)
 - Bistånd som har beviljats
 - Belopp som yrkas
 - När biståndet som återkrävs utbetalades
 - Uppgift om de betalningspåminnelserna som har skickats
 - Utredning som visar att den enskilde har betalningsförmåga
 - Yrkande (stadsdelsnämnden yrkar att förvaltningsrätten ålägger XX att till stadsdelsnämnden återbetala...)
9. Lämna ärendet till ansvarig chef som sedan lämnar ärendet vidare till nämnden eller sociala delegerade med följande:
- Tjänsteutlåtande med respektive bilagor
 - Ifylld ansökan i mallen "Ansökan FR Återkrav"
10. *Beslut i nämnd/socialdelegerade*
11. Underrätta personen om beslutet.
12. Skicka in ansökan till Förvaltningsrätten (utredningen inkl. bilagor). Ansökan ska göras vid den förvaltningsrätt inom vars domkrets den enskilde är bosatt. Utöver ansökan ska följande biläggas.
- Beslut om återkrav och beslut om beviljat bistånd
 - Den ekonomiska utredningen om personens betalningsförmåga
 - Överenskommelse om återbetalning
 - Uppgift om den enskilde betalt tillbaka del av återkravet
13. Dom från FR
- Om förvaltningsrätten avslår ansökan om ersättningstalan kan man antingen efterge återkravet eller så låter man återkravet vara vilande om man tror att personens ekonomiska situation kommer att förändras inom treårsgränsen.
 - Om förvaltningsrätten bifaller ansökan om ersättningstalan måste socialtjänsten själv ansöka om utmätning hos Kronofogdemyndigheten. Kopia på domen från förvaltningsrätten samt laga krafts bevis utgör underlag för begäran.

Kraveftergift

Om det är uppenbart att förhållandena ändrats så att den enskilde inte inom tre år från det biståndet utbetalades tid kommer att kunna återbetala får kommunen enligt 9 kap. 4 § SoL helt eller delvis efterge återkrav. Detta beslut går inte att överklaga.

Registrering i paraplysystemet

Dokumentation och utbetalning görs i paraplysystemet som även är stadens socialregister. För att kunna garantera rättsäkerheten och möjliggöra resultatuppföljning och planering ska anvisningarna för

registrering av alla uppgifter i paraplysystemet följas noggrant. Det gäller såväl uppgifter i samband med biståndsansökan, som försörjningshinder, ändamål och avskrivningsorsaker, som uppgifter i samband med handläggningen av felaktiga utbetalningar.

Se vidare i Stockholms stads lathund för sociala system (paraplyet) Ekonomiskt bistånd, under länken ”dokumentation” i inloggningsfönstret till paraplysystemet.

3. Om innehållet i utredningen

Information

Socialtjänsten har en informationsskyldighet, som gäller oavsett om syftet med kontakten är att ansöka om ekonomiskt bistånd eller få allmänna upplysningar. Information som ges till sökande ska vara tydlig, lätt att förstå och tillgänglig för så många som möjligt. Information som riktar sig till särskilda grupper, såsom personer som inte behärskar svenska språket eller har en funktionsnedsättning, ska vara anpassade efter deras behov och tolk ska användas vid behov.

För att förebygga att den sökande oavsiktligt gör fel vid ansökan ska varje sökande ges tydlig information om:

- sin rätt till bistånd
- vilka krav som socialtjänsten ställer på den enskilde för att vara berättigad till bistånd
- sin skyldighet att lämna korrekta och fullständiga uppgifter
- skyldighet att anmäla ändrade förhållanden
- handlägningsprocessen och de kontroller som görs
- att lämnade uppgifter registreras i stadens socialregister

Informationsbladet ”Information om ekonomiskt bistånd” bör användas. Den skriftliga informationen ska kompletteras med en muntlig genomgång och den sökande ska ges möjlighet att ställa frågor. Det är särskilt viktigt att säkerställa sig om att personen förstår genom att till exempel ställa frågor om materialet.

Läs mer i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, se särskilt kapitel Handlägningsprocessen.

Bekräftelse på mottagen information

Alla sökande ska underteckna dokumentet ”Bekräftelse på mottagen information”. Bekräftelsen ska finnas i varje personakt och får inte rensas. Om ansökan görs av ett par ska de skriva på varsin bekräftelse.

Informationsgenomgång och undertecknande av bekräftelsens på mottagen information bör upprepas vid fortsatt behov av ekonomiskt bistånd årligen.

Dokumentation

Socialtjänsten har en dokumentationsskyldighet vid handläggning och genomförande, vilket är särskilt viktigt i samband med myndighetsutövning. All dokumentation sker i paraplysystemet.

Syftet med socialtjänstens dokumentationsskyldighet är främst

- Den enskildes rättsäkerhet
- Ett verktyg för socialtjänsten för den individuella planeringen
- Uppföljning, utvärdering och kvalitetssäkring

Dokumentationen ska omfatta dels de omständigheter som rör den enskildes hjälpbehov, dels på vilket sätt utredningen gjorts, till exempel hur man inhämtat uppgifterna. Den ska genomföras på ett sådant sätt så att det framgår hur ärendet fortlöper och hur besluten genomförs. Den sökande ska kunna ta del av och förstå dokumentationen.

Journalföring - Journalanteckningar ska göra det möjligt att följa ärendets gång. Inkommen information och uppgifter av betydelse för bedömning och beslut ska dokumenteras liksom vilken information som lämnats till den sökande samt vilka överenskommelser som gjorts.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Handläggningsprocessen, avsnitt Socialtjänstens dokumentation. Se även Socialstyrelsens handbok: Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, se särskilt del 5 - Gemensamma regler för dokumentation hos beslutande nämnder, kommunala och enskilda utförare samt Statens institutionsstyrelse.

Grundutredning och förändringsplan

I samband med att ett ärende aktualiseras ska en grundlig utredning med stadens bedömningsinstrument genomföras. Utredning ska utgöra underlag för den förändringsplan som ska upprättas. *Se vidare* i riktlinjerna, kapitel Handläggningsprocessen.

Barnperspektiv och barnkonsekvensanalyser

Barnperspektiv inom ekonomiskt bistånd beskrivs nedan. Inom Stockholms stad finns även ett stödmaterial som ska användas som komplement i arbetet. I stödmaterialen finns även mer utförligt beskrivet om hur barnkonsekvensanalyser kan användas inom ekonomiskt bistånd. *Se vidare* i Stödmaterial - Barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd.

Att ta hänsyn till barnets bästa kan till exempel handla om att vid en bedömning om det finns behov för en familj att sänka sin boendekostnad genomföra en barnkonsekvensanalys innan beslut fattas för att klargöra vad det innebär för barnet att flytta. Det kan även handla om att efter en barnkonsekvensanalys bevilja ekonomiskt bistånd till

något som barnet behöver för sitt liv och sin utveckling, exempelvis stöd för att ett barn ska kunna fortsätta med en fritidsaktivitet.

Hänsyn till barns bästa får dock aldrig innebära att barnet uppmärksammas eller utreds mot föräldrarnas vilja, om det inte finns tecken på att barnets situation kräver en särskild utredning. En särskild utredning inleds då enligt 11 kap. 1 § och 2 §§ SoL och inleds av barn- och ungdomsenheten.

Vad innebär ett barnperspektiv inom ekonomiskt bistånd

Barnperspektiv innebär både att se något ur barnets synvinkel och att vuxna har barnet i sin synvinkel. Ett första steg innebär att kartlägga barnets situation och behov. Detta sker genom samtal med föräldrarna om deras barn, både vid första kontakten/nybesök eller vid uppföljningsmöten via bedömningsinstrumentens avsnitt som berör barnet. Det kan också ske genom samtal med barnet, om så bedöms lämpligt och föräldrarna godkänner det. Särskilt viktigt är att vid långvarigt ekonomiskt bistånd uppmärksamma barnets behov och situation med tydlig koppling till den ekonomiska situationen. Hushåll som har varit aktuella 10 månader eller längre räknas som långvarigt.

Utgångspunkten är alltid att föräldrarna inom ramen för sin förmåga och ekonomiska resurser har huvudansvaret för att säkerställa de levnadsvillkor som är nödvändiga för barnet.

Ett barnperspektiv innebär även följande:

- Vid behov göra hembesök, i samråd med föräldrarna, för att bedöma vilket bistånd som familjen behöver med hänsyn till barnets behov.
- Vid behov och i samråd med föräldrarna tala med barnet, med beaktande av dess ålder och mognad, för att bedöma vilket bistånd familjen behöver med hänsyn till barnets behov.
- Bedöma barnets bästa utifrån en helhetsbedömning med stöd av t.ex. riktlinjer, barnkonventionen och med hjälp av de kunskaper som finns om barn och barns behov.
- Upprätta en planering för hur självförsörjning ska uppnås för föräldern där barnets situation ingår.
- Beakta barns behov inom särskilt viktiga områden, t.ex. boende, umgänge med föräldrar, hälsa, fritidsaktiviteter och ungdomars ferieinkomster.
- Dokumentera hur barnets behov beaktats, vilka eventuella överväganden som gjorts och hur detta påverkat beslutet. Detta gäller både negativa och positiva beslut.

Barnkonsekvensanalys

I hushåll där det finns barn och ungdomar ska deras situation alltid uppmärksammas. En barnkonsekvensanalys ska göras när ett beslut får påtagliga konsekvenser för ett barn.

När beslut rör barn ska särskilt beaktas vad hänsyn till barnets bästa kräver och i ärenden där det finns barn i familjen ska de kortsiktiga och långsiktiga konsekvenserna för barnet alltid övervägas innan beslut fattas. Berörd förälder ska göras delaktig i analysen av barnets bästa kopplat till beslutet.

I samband med att en barnkonsekvensanalys görs är det också viktigt att väga in hur beslutet påverkar förälderns/föräldrarnas möjligheter att bli självförsörjande, något som i sig är en positiv faktor för barnet.

En barnkonsekvensanalys innebär att socialtjänsten utreder vilka konsekvenser ett beslut får för ett barn genom att först redovisa möjliga ställningstaganden som finns, t.ex. bifall eller avslag. Besluten jämförs sedan med artiklarna i barnkonventionen, vilka är barnets rättigheter som påverkas av besluten? Vilket beslut påverkas barnets rättigheter mest positivt eller negativt av? Barnkonsekvensanalysen ska sedan dokumenteras och utgöra underlag för beslut. I synnerhet vid avslagsbeslut måste det tydligt dokumenteras hur detta övervägande har skett och vilka ställningstaganden som gjorts.

Särskilda områden som är viktiga att beakta:

- Boende
- Barnomsorg/skola
- Socialt nätverk
- Hälsa
- Fritidsaktiviteter
- Umgänge med förälder
- Ungdomars ferieinkomster

Mer om barnperspektiv och barnkonsekvensanalyser

- Stockholms stads stödmaterial för barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd
- Socialstyrelsens vägledning – Barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd, artikelnr: 2003-109-1
- Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Viktiga utgångspunkter vid biståndsbedömning, avsnitt Hänsyn till barns bästa

- Socialstyrelsens handbok: Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten del 1 Övergripande mål, regler och principer, kapitel Barnkonventionen och barnperspektivet i svensk lagstiftning

Rätt från början – att förebygga felaktiga utbetalningar

Handläggningen av ekonomiskt bistånd ska utgå från att bistånd betalas till de personer som har rätt till det, vilket görs genom bl.a. information till sökande, verifikation av uppgifterna i ansökan och att förhindra att interna felaktigheter sker. Det ska vara enkelt för den enskilde att ge korrekt information, följa socialtjänstens krav m.m. Från första utredningen till fortsatta ansökningar krävs dialog med den sökande och noggrannhet i handläggningen för att minska risken för felaktiga utbetalningar och säkerställa att den person som har rätt till bistånd också får det. I staden finns upprättade rutiner för vilka kontroller som genomförs varje månad och de kontroller som sker regelbundet under året men inte månadsvis. *Se vidare* i riktlinjerna, kapitel Om innehållet i utredningen, avsnitt Kontroller.

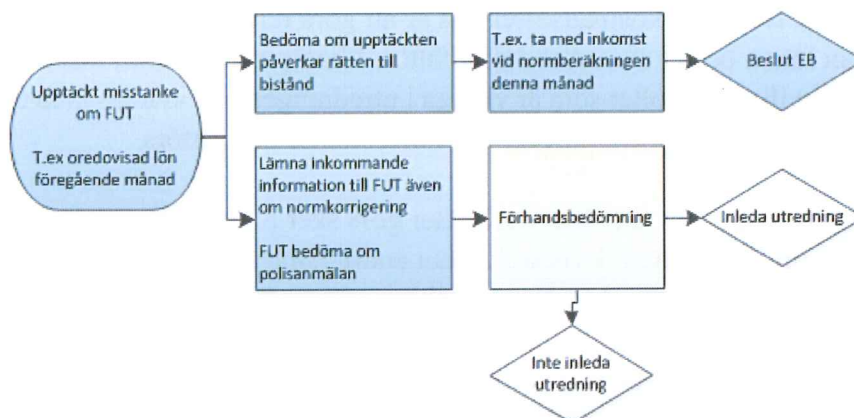
Felaktiga utbetalningar kan uppkomma av olika orsaker. De kan till exempel inträffa eller ske till följd av att den sökande medvetet lämnar oriktiga uppgifter eller genom att den sökande saknar kunskap om regelsystemet.

En felaktig utbetalning kan även bero på interna felaktigheter i handläggningen av ekonomiskt bistånd där t.ex. redovisade uppgifter eller förändringar inte uppmärksammas av handläggaren. Det kan även vara att en uppgift inte verifieras.

För att stärka legitimiteten för det ekonomiska biståndet och för att säkerställa rättssäkerheten är det angeläget att alla verksamheter i det ordinarie arbetet regelbundet genom exempelvis återkommande kompetensutveckling och internkontrollsystem strävar efter att förebygga felaktiga beslut.

Upptäckt av misstanke om felaktig utbetalning

= Görs av handläggaren av ekonomiskt bistånd.

Om det i ett ärende upptäcks att det finns en misstanke om att en eller flera månaders bistånd har beviljats på felaktiga grunder ansvarar socialsekreteraren för att utreda och bedöma om upptäckten påverkar rätten till bistånd framåt. Misstanken om felaktig utbetalning lämnas till FUT-utredare för vidare utredning av tidigare utbetalt bistånd.

En utredning om misstanke om felaktig utbetalning inleds enligt 11 kap. 1 § SoL. Utredningen syftar till att klargöra om det skett en felaktig utbetalning eller inte. Utifrån utredningen bedöms om det finns grund för beslut om återkrav och/eller polisanmälan. Socialtjänsten återkräver felaktiga utbetalningar enligt 9 kap. 1 § SoL och är skyldiga att polisanmäla misstanke om bidragsbrott enligt 6 § bidragsbrottslagen. FUT-utredningen ska bedrivas åtskild från eventuell parallell biståndsutredning och alltid göras av annan handläggare.

Läs mer om arbetet med att utreda felaktiga utbetalningar och bidragsbrott i Stockholms stads Vägledningen - att förebygga och utreda felaktiga utbetalningar och bidragsbrott.

Kontroller

Allmänt om kontroller

I samband med ansökan om ekonomiskt bistånd är det som huvudregel den sökandes sak att visa att han eller hon har rätt till det bistånd som söks. Socialtjänsten ska även ge stöd och hjälp i de fall en person har svårt att inhämta uppgifterna på egen hand. Genom att till exempel inhämta ett samtycke kan socialtjänsten inhämta uppgifterna åt den enskilde.

Att verifiera uppgifter som den sökande lämnar i samband med ansökan ingår som en del i utredningen innan beslut fattas. Utgångspunkten är ansökningsblanketten, vilken alltid ska vara fullständigt ifylld. Det mest kostnadseffektiva är att göra relevanta kontroller redan innan beslut om utbetalning fattas. I kommande avsnitt beskrivs först vilka kontroller som är viktiga i utredningen och avslutas med en mer ingående beskrivning av hur kontrollerna genomförs.

Godkännande av att olika kontroller görs sker i huvudsak genom ansökningsblanketten. I vissa fall kan andra kontroller än de som godkänts på ansökningsblanketten behöva göras. Sådana kontroller ska godkännas av den sökande. Om den sökande har lämnat muntligt godkännande ska detta dokumenteras i en journalanteckning. Om den sökande inte lämnar godkännande måste socialtjänsten ta ställning till om beslutsunderlaget är tillräckligt eller inte. Om inte, kan beslut om avslag fattas med hänvisning till att den sökande inte medverkar till utredningen.

Socialtjänsten har med stöd av 11 kap. 11 § och 11 a och b §§ SoL, utan den enskildes samtycke, rätt att inhämta vissa uppgifter. Det gäller uppgifter om förmån, ersättning eller annat stöd åt enskild från Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, arbetslöshetskassorna, Arbetsförmedlingen och Skatteverket.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Handläggningsprocessen, avsnitt Utredning av den enskildes ekonomiska situation.

Dokumentation av kontroller - Dokumentera i en journalanteckning vilken kontroll som genomförts, hur kontrollen genomförts, resultatet av kontrollen och behovet av eventuella åtgärder samt tidsplan för när åtgärderna ska vara genomförda.

I samband med första ansökan och nybesöket

Utredningen i samband med nybesöket är den mest grundläggande. Det som primärt måste utredas är om den sökande kan anses tillhöra kommunen och förvaltningen. Detta är särskilt viktigt i de fall sökanden saknar egen bostad och bor inneboende eller i andra hand. I de fall sökanden har flyttat till Stockholm ska boendesituationen och övriga förhållanden utredas för bedömning av vilken kommun som har ansvaret. Fram till dess att det är klarlagt vem som har ansvaret har vistelsekommunen det fulla ansvaret.

Inför ett nybesök görs i princip kontroller i två led:

1. Först och främst ska det konstateras att den som ansöker om bistånd är den person han eller hon säger sig vara och i före-kommande fall att uppehållstillstånd eller uppehållsrätt finns. Vistelsen är därefter det avgörande för om den enskilde kan ha rätt till bistånd hos förvaltningen.
2. Om grundförutsättningarna ovan är uppfyllda fortsätter utredningen och den enskilde ska visa att han eller hon uppfyller förutsättningarna för att vara berättigad till bistånd. Kontrollerna omfattar alla som ingår i hushållet.

Följande kontroller ska alltid göras:

- Identitet
- Medborgarskap och uppehållstillstånd/uppehållsrätt
- Uppgifter om boende och vistelse
- Uppgifter från folkbokföringen
- Hushållssammansättning/civilstånd
- Vårdnadshavare för barn boende i hushållet, ev. umgängesavtal
- Barnens boende, skolgång/barnomsorg och ev. extra arbete
- Eventuell tidigare aktualitet vid annan socialtjänst
- Inkomster
- Tillgångar
- Tidigare försörjning/orsak till behov av bistånd

Särskild noggrannhet är av vikt när ungdomar 18-20 år söker bistånd för egen del men kan omfattas av föräldrarnas försörjningsskyldighet.

Innan varje beslut

Viktigt är att vara uppmärksam på förändringar som den sökande själv gör på ansökan, vad gäller tillgångar, inkomster, adress eller hushållsgemenskap. När en ansökan inkommer bör följande kontroller alltid utföras innan beslut fattas:

- Att ansökan är fullständigt ifylld
- Att ansökan är ankomststämplad
- Följa upp vad som framkommer på ansökan, t.ex. sökt ersättning från annan myndighet. (a-kassan, CSN, FK etc.)
- Att planeringen följs, t.ex. närvaro Jobbtorg, SFI, läkarintyg vid sjukskrivning, rehabiliteringsplan.
- Att det finns verifikationer/underlag för samtliga inkomster och utgifter som har angetts på ansökan.

- Kontroll FK-bild mm. i paraplyet på samtliga i hushållet. Observera att tjänsten levererar uppgifter från flera myndigheter.
- Kontoutdrag senaste månaden (observera så att det inte glappar mellan datum från förra månaden)
- Aktuell hyresavi (om hyresavin skickas sent, kan avin lämnas med en månadseftersläpning)
- Kvitto på att föregående månads hyra är betald (kan styrkas via kontoutdrag)
- Kvitto på att föregående fackavgift/a-kassa/elfaktura är betald. (kan styrkas via kontoutdrag)
- Vid behov bedöma ev. uppehållsrätt

Regelbundet för att upptäcka eventuella förändringar

Följande kontroller bör göras regelbundet för att säkerställa att rätt person får rätt ersättning och därmed förhindra felaktiga utbetalningar:

- Årsbesked från banken (obs kan ha flera banker) – januari
- Kontoöversikt från samtliga konton – 1 gång per år, förslagsvis i augusti/september som komplement till årsbeskedet i januari.
- Deklaration, samtliga sidor lämnas in tillsammans med ansökan för maj för hela hushållet.
- Skatteåterbäring (utbetalas mellan juni-september)
- Slutgiltigt bostadsbidrag från FK (skickas ut i april/maj från FK)
- Barns inkomster och tillgångar genom t.ex. kontoöversikt och deklARATION
- Intyg om skolgång för barn som studerar på gymnasiet – minst vid varje nytt läsår (HT-start i augusti/september)
- Intyg om umgänge – minst 1 gång/år eller vid förändringar
- Följa upp eventuellt tillfälligt uppehållstillstånd
- Eventuell utlandsvistelse – uppmärksammas på kontoutdrag eller vid behov passkontroll.
- Infotorg (4 gånger/år)
 - Civilstånd
 - Folkbokföringsadress + antal skrivna på adressen - observera även förändringar i kontraktsform
 - Företag
 - Fordon: Bil, MC, moped, båt etc.

Ett förslag på hur ett *årshjul* kan utformas enligt kontrollerna ovan finns på intranätet. Årshjulet kan anpassas lokalt av förvaltningarna med utgångspunkt i ovanstående kontroller. *Läs mer* i stödmaterialet som finns på intranätet gällande deklARATIONER, företagsformer, information från pantbank och från utländska ambassader.

Uppföljning av kontroller

Uppföljningen av kontrollerna genomförs genom intern kontroll av arbetsledning. Förslag på modell för intern kontroll finns på intranätet.

Hur genomförs kontrollerna vid ansökan om bistånd?

Samtliga kontroller ska genomföras med en respekt för den enskildes integritet. Den enskilde ska alltid delges resultatet av kontrollerna och hur detta påverkar dennes ansökan.

Identitet

Denna kontroll görs i samband med att sökanden är kallad till besök och ska som regel göras vid varje byte av ordinarie handläggare. Följande giltiga legitimationshandlingar är godkända för social-tjänsten:

- ID-kort.
- Svenskt körkort.
- Svenskt Europapass.
- Svenskt främlingspass.
- Svenskt resedokument.
- Svenskt provisoriskt utfärdade pass.
- Uppehållstillstånd med fotografi från migrationsverket.

Om den enskilde saknar ovan nämnda legitimationshandlingar kan identiteten styrkas genom: utländskt pass, utländskt körkort eller annan legitimationshandling. Utländska legitimationshandlingar behöver i vissa fall lämnas för översättning. Vid tveksamhet om utländska identitetshandlingars giltighet bör Migrationsverket kontaktas för konsultation.

Skyddade personuppgifter

Personer som är förföljda och utsatta för hot eller våld kan få sina adress- och personuppgifter skyddade genom olika bestämmelser i lagstiftningen. Den som har skyddade personuppgifter kan inte sökas på databaser och myndigheterna får heller inte lämna uppgifter om personen. Det innebär inte att uppgifter som personer med skyddade personuppgifter lämnar inte ska kontrolleras och utredas. Vid utredning om rätt till bistånd behöver sökanden i stor utsträckning själv medverka. Sökanden ska själv inhämta handlingar och uppgifter från olika myndigheter för att vara berättigad till bistånd. Hänsyn bör tas till om det finns försvårande omständigheter utifrån den enskildes nuvarande situation för att kunna ta fram begärda handlingar och uppgifter.

Boende/Hushållsgemenskap

Boende och vistelsetillhörighet kontrolleras genom hyreskontrakt, aktuell hyresavi och folkbokföring. Vid andrahandskontrakt eller inneboendekontrakt ska kontroll alltid göras i fall förstahandshyresgästen är aktuell och beviljas hyra för att förhindra dubbelutbetalningar. Vid kontroll av folkbokföringsadress bör även kontroll göras om personen angett en tillfällig adress. Om den sökande inte är folkbokförd på den adress som anges i ansökan, men uppger sig vara stadigvarande bosatt där, ska han eller hon uppmanas att ändra folkbokföringsadress. Vid bedömning av stadsdelstillhörighet gäller riktlinjerna om ärendansvar för Stockholms stad.

Vid eventuella oklarheter kring boendesituationen bör detta utredas genom ett klargörande samtal med den enskilde. Under besöket kan den enskilde få beskriva hur dennes hem ser ut vilket vid ett eventuellt hembesök kan verifieras och diskuteras med den enskilde.

Hembesök

Vid ett eventuellt hembesök är huvudsyftet med hembesök att utreda om den sökande har en rimlig hyreskostnad i förhållande till sitt boende, om den sökande bor på angiven adress, om denne har tillgång till lägenheten samt hur hushållssammansättningen ser ut. Hembesök ska enbart göras om det är nödvändigt för att få ett tillräckligt beslutsunderlag.

Om den sökande inte är ensam hemma i lägenheten vid hembesöket är det viktigt att handläggaren är noga med att inte röja några sekretessbelagda uppgifter. Besöket ska ske med respekt för den enskildes integritet.

Om hembesök behöver göras i samband med flytt från en stadsdelsförvaltning till en annan görs hembesöket av den mottagande stadsdelsförvaltningen. Hembesöket ska göras innan den gamla stadsdelsförvaltningen beviljar den första hyran vid flytt.

Att tänka på före hembesöket:

- Syftet med hembesöket ska vara klarlagt. Det ska vara klart vad det är man behöver undersöka och vilka frågor man behöver svar på. Den enskilde ska vara informerad om syftet med hembesöket.
- Innan ett hembesök bör boendesituationen diskuteras med den enskilde, där personen själv får beskriva hur den bor, omständigheterna kring boende och hur lägenheten ser ut.
- Den enskilde ska ha lämnat sitt samtycke till hembesöket.
- Hembesök görs av två handläggare. Detta är nödvändigt utifrån säkerheten. Enhetens säkerhetsrutiner ska följas.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Handläggningsprocessen, avsnitt Kontroller genom hembesök.

Utlandsvistelse

Utgångspunkten är att en person som vistas utomlands inte har rätt till bistånd, *se vidare* i riktlinjerna, kapitel Olika grupper för rätt till ekonomiskt bistånd, avsnitt Personer som tillfälligt vistas på annan ort i Sverige eller utomlands.

Vid misstanke om att den sökande vistas utomlands eller har vistats utomlands under den period som han eller hon uppburit ekonomiskt bistånd så ska den enskildes egen beskrivning begäras. Det kan ske vid ett möte eller skriftligen. Den enskildes beskrivning kan jämföras och kontrolleras genom:

- Extra närvarokontroll på Jobbtorg, skola, Arbetsförmedling eller annan aktivitet.
- Kopia på pass, ibland har den enskilde dubbelt medborgarskap och därmed två pass.
- Specifiserat kontoutdrag där eventuellt biljettköp, utlandsuttag eller utlandsköp kan framgå.
- Sökande kan lämna in specifikation från mobilräkning, personliga kvitton eller annat som visar att den vistats i Sverige.
- Sökande kan lämna uppgift om barns närvaro på skola eller dagis.

Om personen lånat eller fått pengar för att finansiera resan kan det vara en inkomst som hade kunnat användas till den dagliga försörjningen och som kan påverka rätten till bistånd.

Se vidare i riktlinjerna, kapitel Olika grupper förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd.

Inkomstuppgifter

Inkomstuppgifter kontrolleras genom att den enskilde lämnar: kontoutdrag, specifikationer till inkomster och deklaration. De uppgifter som inkommer till socialtjänsten behöver verifieras och jämföras med tidigare redovisade uppgifter, exempelvis deklarationen. Socialtjänsten kan vid behov be den sökande att lämna medgivande till att socialtjänsten kontaktar exempelvis arbetsgivare eller försäkringsbolag.

Kontoutdrag/kontoöversikt/årsbesked

Kontoutdrag ska redovisas regelbundet i samband med ansökan varje månad. Om det av kontoutdraget även framgår uppgifter om gjorda betalningar har den enskilde möjlighet att stryka uppgift om vad en betalning avser. Socialtjänsten kan inte rutinemässigt ställa krav på att alla transaktioner ska finnas redovisade på kontoutdraget. Det förekommer att den sökande lämnar in kontoutdrag som han eller hon själv har skrivit ut från internet. Om det finns anledning att anta att kontoutdraget är manipulerat ska sökanden inkomma med ett utdrag utställt från banken och med bankens stämpel. *Kontoöversikt* som visar vilka konton den sökande har på en och samma bank ska i regel krävas in. Socialtjänsten bör begära att den sökande lämnar in en kopia på *årsbesked* i samband med nybesök och därefter kontoöversikt minst en gång per år. Årsbeskedet innehåller uppgifter om konton, fonder/aktier, bankfack etc. *Bankfack* utreds genom att socialtjänsten följer med personen till banken för att visa innehållet i bankfacket.

Specifikationer

Nedan följer vanliga specifikationer som kan behöva begäras in. Det kan även finnas andra specifikationer som inte framgår nedan, en bedömning görs i varje enskilt ärende.

- Lönesspecifikationer: Ska begäras in och kontroller göras gällande utbetald lön, ackumulerad lön, eventuella avdrag för ex. mat, arbetskläder, gymkort, förskottsbetalning och SL-kort. Om sökanden haft semester eller varit tjänsteledig utan lön kan också framgå av specifikationen.
- Alfa- eller A-kassa: Sökanden ska lämna specifikationer för samtliga veckor och ta ut alla dagar han eller hon har rätt till. Kontroll kan göras direkt med resp. A-kassa eller Alfa-kassan.
- Föräldrapenning och sjukpenning: Vid föräldrapenning och sjukpenning kan handläggaren göra kontroll med Försäkrings-kassan gällande att den enskilde tar ut det högsta belopp han eller hon har rätt till samt att full ersättning tas ut (7 dagar per vecka). Observera att familjen även kan erhålla jämställdhetsbonus.
- Handikappersättning och vårdbidrag: Beslutsunderlag för handikappersättning och vårdbidrag ska begäras för att kontrollera vilka fördyrade levnadskostnader ersättningen eller bidraget avser täcka.
- Bostadsbidrag: Begär in Försäkringskassans beslut om slutgiltigt bostadsbidrag. Beslutet behöver jämföras med beviljas bistånd. Beslutet innebär att den som uppburit bostadsbidrag antingen ska:
 - Återfå belopp (om personen fått för lite)
 - Återbetala (om personen fått för mycket)
 - Rätt summa har utbetalats

Utländska inkomster eller tillgångar

Utgångspunkten är att den sökande själv lämnar in underlag angående sina inkomster och tillgångar. Möjligheterna att få fram uppgifter varierar från land till land. Migrationsverkets hemsida (LIFOS), landets ambassad i Sverige eller Sveriges ambassad i landet kan ge hänvisning om vilka handlingar som är möjliga att begära in och vilka myndigheter som kan tillhandahålla dessa. Socialtjänsten bör vara extra uppmärksam på fall där det finns indikationer på att den enskilde har inkomster eller tillgångar i utlandet, exempelvis:

- Ofta åker utomlands.
- Uppehållit sig länge i utlandet.
- Klarat sin försörjning utan att kunna redogöra för detta eller styrka hur.
- Det inkommer en anmälan om det.

Tillgångar

Uppgift om eller indikation på att en person har tillgångar kan fås via deklARATIONEN, specifikationEN till hemförsäkringen eller årsbesked/kontoöversikt. Ytterligare uppgift om tillgångar kan fås via bilrespektive företagsregistret. I vissa fall kan även hembesök göras vid misstanke om väsentliga tillgångar i hemmet. Om personen har hemförsäkring eller andra försäkringar kan vid behov kontakt tas med försäkringsbolaget för att få uppgift om eventuella utbetalningar. Om personen har skulder hos Kronofogden kan socialtjänsten kontakta dem för att ta del av eventuella tillgångsutredningar eller beslut om betalningsföreläggande. Kronofogden kan lämna uppgifter rörande om en person har gjort inbetalningar på skulder vilket kan tyda på att personen har andra inkomster.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Prövning av behovet av bistånd.

Deklaration

I samband med nybesök samt vid ansökan för maj varje år ska en kopia på deklARATIONEN lämnas in. Där framkommer uppgift om inkomst, ränteinkomster och ränteutgifter, pensionssparande, utdelning/vinst vid försäljning av aktier. Ytterligare framkommer om personen betalat fastighetsavgift, ska komplettera deklARATIONEN med ytterligare blanketter, till exempel för företagare eller om personen pantsatt föremål och betalar ränta till pantbank. Observera att ränteutgifter kan tyda på innehav av bostadsrätt eller fastighet.

DeklARATIONEN ska lämnas in med samtliga sidor (1-4 eller flera sidor). Om personen har tappat sin deklARATION kan kopia begäras från

Skatteverket. Personer som inte deklarerat ska inkomma med kopia på samtliga kontrolluppgifter från Skatteverket.

Om personen varit aktuell inkomståret jämförs redovisade inkomster med uppgifterna på deklarationen. Detta för att säkerställa att föregående års inkomst har redovisats i samband med ansökan. På deklarationen framgår om personen får skatteåterbäring eller ska betala in ytterligare skatt. Utbetalning av skatteåterbäring ska följas upp vid kommande ansökningar om bistånd. *Läs mer* i deklarationsgenomgången på intranätet.

Värdering av lösöre

Lösöre är lös egendom som utgörs av fysiska föremål som kan flyttas. Det är i ens besittning om man har det i hemmet, garaget, bilen, bankfacket eller bär det på sig. För att den enskildes lösöre ska påverka rätten till ekonomiskt bistånd krävs att föremålet har ett väsentligt ekonomiskt värde, är lätt att avyttra och inte förbundet med starkt affektionsvärde.

Det är ofta svårt för socialtjänsten att bedöma om lösöret är en lätt realiserbar tillgång och kan användas till den enskildes försörjning. I första hand ska den som söker bistånd själv värdera lösöret och visa huruvida det är en lätt realiserbar tillgång. Det kan vara lämpligt att handläggaren konsulterar stadens bostadsnäringsråd. En konsultation kan även göras med Kronofogdemyndigheten eller försäkringsbolag som gör liknande utredningar.

Pantsatta föremål

I deklarationen framgår om en person under året pantsatt föremål och därmed betalar ränteutgifter till pantbanken. Den sökande ska redovisa saker som den har realiserat som genererat fysiska pengar genom pantsättning under pågående bistandsperiod. Sökande ska inkomma med handling i form av:

- Låneinformation (historik) från pantbanken.

Där framgår oftast följande: nytt lån, lösta lån, lånedatum, senaste omsättning, lösendatum, beskrivning, kapital, ränta, avgifter samt skuld. Det ska kunna gå att följa löpande för hela den begärda perioden. Om den sökande enbart kommer in med räntebesked ska även låneinformation begäras in eftersom räntebesked inte alltid avslöjar alla engagemang i pantbanken.

Beräkning av inkomsten/tillgången och dess påverkan på biståndet:

- Tillfället då föremålet pantsattes (beloppet som personen fick från pantbanken)
- Om föremålet blir inlöst, ses föremålet som en tillgång och påverkar rätten till bistånd. Värdet på föremålet är oftast högre än vad personen har fått i pantsättning.
- Om föremålet säljs på auktion ska ytterligare inkomst räknas om den säljs för mer än vad person fick när den pantsatte föremålet vilket medför att pantsatta föremål kan påverka vid två tillfällen.
- Om personen har omsatt lånet har personen en tillgång som kan säljas.

Fordon

Transportstyrelsen har uppgifter om en person äger fordon, en persons fordonshistorik eller ett fordonns ägarhistorik. Uppgifterna kan sökas via personnummer, registreringsnummer eller ett företags organisationsnummer. Från Transportstyrelsen kan man även begära kopia på den handling som upprättats och skickats in för att genomföra ägarbytet.

Vid fordonsinnehav är det den enskilde som ska anmodas att själv visa fordonets värde. Detta kan ske genom att denne låter värdera fordonet eller uppvisar ett inköpskvitto. Sökande ska sälja bilen till ett marknadsvärdespris. För bedömning av om ett fordon är att anse som en lätt realiserbar tillgång och för uppskattning av dess värde kan värderingsfunktioner på internet användas. Detta utlåtande bevisar inte fordonets värde utan ger ett uppskattat värde. Jämförelse med motsvarande fordon som annonseras för försäljning på marknaden kan även vara vägledande.

Företag

För att utreda personer med företag *se vidare* i riktlinjerna, kapitel Olika grupperns förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd, avsnitt Företagare.

Värdering av fastighet, tomt, villa och bostadsrätt

För bedömning av tillgång i form av fastighet, tomt, villa, eller bostadsrätt *se vidare* i riktlinjerna, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Boende och boendekostnader.

Arv

Om stadsdelsnämnden får kännedom om att en person fått arva kan bouppteckningen begäras in från klienten för att få ta del av hur arvet har fördelats. Dessa uppgifter kan även begäras från Skatteverket, men då krävs kännedom om den avlidnes personnummer.

Barns sysselsättning

Denna kontroll görs i huvudsak genom samtal med den sökande om barnen och deras situation. Socialtjänsten kan begära att den sökande lämnar intyg om skolgång för barnen. Kontakt kan även tas med utbildningsförvaltningen gällande barnets skolplacering. Vid misstanke om att hemmavarande barn över 18 år inte längre går i gymnasiet kan kontroll göras med CSN om utbetalning av studie-medel. Barns inkomster och tillgångar behöver även utredas regelbundet. *Se vidare* i riktlinjerna, kapitel Om innehållet i utredningen, avsnitt Barns inkomster och tillgångar.

Äktenskapsskillnad

Vid ansökan om äktenskapsskillnad ska sökande inkomma med kopia på ansökan och senare med domen. Den sökande ska även inkomma med bodelningshandlingar. Reglerna kring äktenskapsskillnad regleras i Äktenskapsbalken 5 kapitlet. Om sökanden inte har barn och om båda parterna är överens om äktenskapsskillnad kan skilsmässa beviljas utan betänktetid. I annat fall är betänketiden minst 6 månader och max 12 månader. I samband med dom bör sökandes nuvarande boendeförhållanden utredas. Makarna är försörjningsskyldiga gentemot varandra tills dess att dom om äktenskapsskillnad meddelas. Om den ena parten inte fullföljer sitt ansvar kan en ansökan om stämning lämnas till tingsrätten. *Se vidare* om makars försörjningsplikt i riktlinjerna, kapitel Om innehållet i utredningen, avsnitt Inkomstberäkning.

Migrationsverket

Migrationsverkets utredning gällande uppehållstillstånd innehåller generellt uppgifter om sökandes civilstånd, ekonomiska situation, om personen kom som anknytning och om anhöriga uppgett att han/hon kan försörja personen etc. Om det finns skäl kan socialtjänsten begära in utredningen som ligger till grund för uppehållstillståndet från den sökande.

Förfrågan hos annan socialtjänst

Om en person tidigare har varit aktuell för ekonomiskt bistånd eller en FUT-utredning hos en annan stadsdel/kommun kan det finnas behov av att inhämta uppgifter därifrån. Observera att en person kan vara aktuell för en FUT-utredning hos en annan stadsdel även om den ansöker om ekonomiskt bistånd i en ny stadsdel. I detta fall bör uppgifter kring detta inhämtas.

Inkomstberäkning

Vid bedömningen av behovet av ekonomiskt bistånd ska hushållets samtliga faktiska inkomster räknas. Inkomsterna bör i regel beräknas utifrån de inkomster hushållet hade kalendermånaden före den månad som beräkningen avser. Om det upptäcks inkomster som inte redovisades föregående månad kan även dessa påverka beräkningen av biståndet.

Behov av försörjningsstöd beräknas i normalfallet så att normen läggs ihop med godkända utgifter för hyra, hushållsel, hemförsäkring, SL-resor och avgift för a-kassa eller fackföreningsavgift. På så sätt erhålls hushållets totala norm. Från denna avräknas hushållets alla nettoinkomster månaden innan ansökningsmånaden. Mellanskillnaden utgör hushållets behov av försörjningsstöd.

Vid nybesök kan det vara nödvändigt att göra en grundligare utredning. Det kan till exempel vara lämpligt att värdera inkomsterna olika beroende på hur hushållets ekonomi sett ut en tid bakåt och vid vilka tidpunkter olika inkomster erhållits.

Avdrag för förskott på lön eller förmåner, exempelvis lunchkuponger, ska inte täckas med försörjningsstöd. Undantag kan göras i de fall utredningen visar att förskottet tagits på grund av omständigheter som normalt skulle ha beaktats vid prövning av rätten till bistånd. Restriktiviteten inskränker inte socialtjänstens skyldighet att ge tillfälligt bistånd till livsuppehållet om annars en akut nödsituation skulle uppstå.

Utgift för exempelvis underhållsstöd till barn, avbetalning på studielån eller andra lån och avbetalningar ska inte inräknas. Om en av parterna i ett sammanboende har inkomst och är underhållsskyldig för barn sedan tidigare ska fastställt underhållsstöd räknas bort från gemensamt disponibel inkomst innan ekonomisk behovsprövning sker. Eftersom denna person har inkomst kan han inte få underhållsstödet nedsatt eller uppskjutet. Den som saknar inkomst ska däremot ansöka om nedsättning eller uppskov av underhållsstöd.

Inkomster

Inkomster som i sin helhet reducerar ekonomiskt biståndet

- Aktivitetsstöd
- Arbetslöshetsersättning/Ersättning från alfa-kassan
- Avgångsvederlag

- Barnbidrag inklusive flerbarnstillägg
- Bostadsbidrag, BTP (bostadstillägg för pensionär)
- Ersättning från kriminalvården, frigivningskonto.
- Etableringsersättning inkl bostadsersättning
- Extra försäkringsförmåner till exempel AGS (avtalsgruppsjukförsäkring), AMF (arbetsmarknadsförsäkring), AFA-försäkring (vid sjukskrivning) eller STP/ITP (särskild tilläggspension/övriga avtalspensioner).
- Försäkringsersättning eller skadestånd, ideell del för "sveda och värk"
- Habiliteringsersättning ("flitpeng")
- Hemvårdsbidrag eller hemsjukvårdsbidrag - räknas som inkomst för den person som mottar bidraget för utfört arbete
- Hyresdel från inneboende
- Kommunalt bostadstillägg för funktionsnedsatta (KBH)
- Lön eller sjuklön från arbete
- Pension, livränta
- Räntor och utdelningar
- Sjukersättning och aktivitetsersättning
- Sjukpenning, föräldrapenning, rehabiliteringsersättning
- Skatteåterbäring, observera att om skatteåterbäringen tagits i anspråk av Kronofogdemyndigheten räknas den inte som inkomst.
- Studiehjälp: studiebidrag, studiemedel
- Underhållsbidrag, underhållsstöd, efterlevandestöd
- Äldreförsörjningsstöd

Även andra former av inkomster som ska inräknas vid prövning av ekonomiskt bistånd kan förekomma, exempelvis en persons insättningar. Innan en insättning tas upp som inkomst behöver socialtjänsten utreda vad insättningen avser, och en prövning ska göras i varje enskilt fall.

Inkomster som delvis reducerar ekonomiskt biståndet

- Familjehemsersättning

Vid beräkning av familjens behov ska det placerade barnet inte tas med i beräkningen. Omkostnadsersättningen räknas inte som inkomst. Den del av ersättningen som utgör arvode, ska efter avdrag för skatt betraktas som inkomst och reducera behovet av bistånd. För familjehem som blivit särskilt förordnad vårdnadshavare enligt avtal gäller samma beräkningssätt som för familjehem.

- Stipendier

De som är villkorade eller riktade till särskilda ändamål. Bedömning av hur ett stipendium ska reducera ekonomiskt bistånd får göras från fall till fall.